

Programske smernice za delo razrednika v osnovni in srednji šoli

Programske smernice za delo razrednika v osnovni in srednji šoli

Predlog dokumenta

Predlog dokumenta še ni lektoriran

Smernice so pripravili:

Tatjana Krapše, ZRSŠ

Franci Hočevar, ZRSŠ

Melita Jakelj, ZRSŠ

Mag. Marina Pavčnik, ZRSŠ

Prof. dr. Jana Kalin, Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani

Ines Dolenc, OŠ Tončke Čeč Trbovlje

Nataša Hribar, OŠ Trebnje

Mag. Breda Vidmar Mandić, Ekonomska šola Ljubljana

Jezikovni pregled:

Izdal in založil: Zavod Republike Slovenije za šolstvo

Predstavnica: Jasna Rojc

Ljubljana 2025

Objava na spletni strani:

Strokovni svet RS za splošno izobraževanje je Programske smernice za delo razrednika v osnovni in srednji šoli določil na ____ seji, dne _____.

KAZALO

UVOD.....	4
I. SPLOŠNA IZHODIŠČA.....	4
1. Opredelitev, temeljni cilji in namen smernic.....	4
2. Temeljna načela.....	6
2.1. Načelo celostnega pristopa.....	6
2.2. Načelo razvojne usmerjenosti.....	7
2.3. Načelo kakovostne organizacije življenja.....	7
2.4. Načelo aktualnosti.....	7
2.5. Načelo povezovanja, strokovnega povezovanja in interdisciplinarnosti.....	7
2.6. Načelo strokovnosti in strokovnega izpopolnjevanja.....	7
2.7. Evalvacija kakovosti življenja v oddelčni skupnosti.....	8
3. Ravni delovana razrednika.....	9
II. NALOGE IN PODROČJA DELA RAZREDNIKA.....	10
1. Naloge razrednika.....	10
2. Področja dela razrednika.....	10
2.1. Delo z oddelčno skupnostjo in učenci oz. dijaki.....	11
2.2. Delo z oddelčnim učiteljskim zborom.....	13
2.3. Sodelovanje s starši, svetovalno službo, vodstvom in drugimi deležniki.....	16
2.4. Načrtovanje, priprava analiz, mnenj in predlogov ter odločanje.....	20
2.5. Delo na področju posebnih potreb učencev in dijakov, nadarjenih učencev in dijakov ter učencev in dijakov, ki prihajajo iz drugih jezikovnih in kulturnih okolij.....	22
2.6. Upravljanje s podatki in administrativne naloge.....	24
2.7. Stalno strokovno usposabljanje in izpopolnjevanje.....	25
III. VLOGA RAZREDNIKA SKOZI ZNAČILNOSTI POSAMEZNIH OBDOBIJ VZGOJE IN IZOBRAŽEVANJA.....	26
1. Razrednik v prvem vzgojno-izobraževalnem obdobju ter četrtem in petem razredu.....	27
2. Razrednik v šestem razredu in tretjem vzgojno-izobraževalnem obdobju.....	27
3. Razrednik v obdobju srednješolskega izobraževanja.....	28
IV. STRATEŠKI IN ZAKONODAJNI DOKUMENTI.....	30
V. VIRI IN LITERATURA.....	31

UVOD

Vzgojno-izobraževalno delo razrednika je izjemno kompleksno in večplastno, saj s svojim delovanjem neposredno sooblikuje šolsko kulturo, klimo ter celostni razvoj vsakega posameznika v oddelčni skupnosti. Vloga razrednika se v sodobnem času nenehno preoblikuje – pod vplivom hitrih družbenih sprememb, potreb po posodobitvah zakonodaje in razvoja strokovnih pristopov na področju vzgoje in izobraževanja. Avtoriteta razrednika in šole danes temelji predvsem na strokovnosti, etičnem ravnanju ter vzpostavljanju kakovostnih in spoštljivih odnosov med vsemi deležniki vzgojno-izobraževalnega procesa. Razrednika pa ni mogoče celovito opredeliti brez razumevanja njegove ključne vloge pri vzgojnem delovanju in zagotavljanju varnega, spodbudnega in vključujočega učnega okolja, ki je temelj uspešnega razvoja učencev.

Ta dokument nadgrajuje in podrobneje opredeljuje pregled vlog in nalog razrednika, ki izhajajo iz veljavne slovenske zakonodaje, ki ureja področje vzgoje in izobraževanja, Programskih smernic za delo oddelčnega učiteljskega zbora in oddelčne skupnosti v osnovnih in srednjih šolah ter dijaških domovih, Programskih smernic svetovalnega dela v programih s področja vzgoje in izobraževanja ter drugih dokumentov ter usmeritev, ki v aktualnem času v različnih delih opredeljujejo vlogo ali naloge razrednika. Namen dokumenta je podrobno razčleniti večdimenzionalno področje dela razrednika, opredeljenega v pričujočih smernicah. Dokument je zasnovan tako, da pedagoškim delavcem in vodstvu zagotavlja pregledno, razumljivo in strokovno utemeljeno podlago za razumevanje, vrednotenje in učinkovito opravljanje nalog razrednika.

Strokovni okvir za delo razrednika so v zadnjih dveh desetletjih delno opredeljevale Programske smernice za delo oddelčnega učiteljskega zbora in oddelčne skupnosti v osnovnih in srednjih šolah ter dijaških domovih iz leta 2005. Razrednik je v teh smernicah opredeljen kot učenčev prvi učitelj in most med posameznim učencem, oddelčno skupnostjo ter širšo skupnostjo. Temeljna načela, navedena v omenjenem dokumentu, ki predstavljajo osnovno orientacijo oziroma okvir dela strokovnih delavcev na področju vodenja oddelčne skupnosti, so univerzalna in še vedno aktualna. Ta dokument jim sledi in hkrati uvaja dodatno načelo, ki je v sodobnem kontekstu še posebej pomembno – načelo zaupnosti.

I. SPLOŠNA IZHODIŠČA

1. Opredelitev, temeljni cilji in namen smernic

Opredelitev

Smernice so splošni konceptualni dokument za delo razrednika v osnovni in srednji šoli in so pomembna podlaga za načrtovanje, izvajanje in evalvacijo dela razrednika. Pri neposrednem reševanju kompleksnih pedagoških, psiholoških in socialnih izzivov hitro spreminjajoče se sodobne družbe na področju vzgoje in izobraževanja, razredniki upoštevajo dognanja posameznih strok (pedagogike, psihologije, socialnega dela, socialne pedagogike, idr.) in izkušenj iz področja razredništva v slovenskem prostoru. Smernice so tako konceptualno-delovni okvir za vse učitelje, ki se lahko zaposlijo v osnovni in srednji šoli in prevzamejo vlogo razrednika.

Namen smernic za delo razrednika v osnovni in srednji šoli je v prvi vrsti zagotoviti strokovnim delavcem enoten pregled področij delovanja. Smernice so usmerjene v razumevanje vlog, prepoznavanje nalog ter nudenje strokovne podpore in usmeritev za njihovo učinkovito izvajanje. Zasnovane so z namenom oblikovanja skupnega okvira delovanja in predstavljajo temelj za enotno, kakovostno in strokovno opravljanje dela razrednika.

Dokument posebej poudarja vlogo razrednika pri spodbujanju dobrobiti učencev in dijakov, oblikovanju pozitivne šolske kulture in klime ter pri vzgojnem delovanju, ki podpira celostni razvoj posameznika. Razrednik tako usmerja in motivira učence in dijake k aktivni vlogi pri sooblikovanju učnega okolja, skupnosti in šolske klime. Smernice hkrati opozarjajo na pomembne razlike med posameznimi obdobji vzgoje in izobraževanja ter na diferencirane naloge, ki izhajajo iz razvojnih značilnosti otrok in mladostnikov ter razlik v organizaciji vzgojno-izobraževalnega dela v posameznem obdobju.

Temeljni cilji smernic

Prvi cilj: zagotavljanje **standardizacije in skladnosti** delovanja. Smernice določajo skupna načela in pričakovanja za vse učitelje razrednike, kar omogoča, da se kompleksne naloge razrednika izvajajo na enoten in predvidljiv način v celotni vertikali vzgojno-izobraževalnega sistema. S tem se zagotavlja tudi skladnost delovanja z veljavno zakonodajo in drugimi predpisi.

Drugi cilj: **zagotavljanje kakovosti in strokovnosti**. Smernice temeljijo na strokovnih dognanjih in pedagoških praksah v slovenskem vzgojno-izobraževalnem sistemu, kar razredniku omogoča sprejemanje utemeljenih pedagoških odločitev ter prispeva k stalnemu dvigu kakovosti njegovega dela.

Tretji cilj: **podpora**. Smernice predstavljajo praktičen okvir ter strokovno oporo pri načrtovanju, izvajanju in refleksiji dela razrednika. Opredeljujejo vloge, naloge in odgovornosti razrednika, kar omogoča učinkovitejše in bolj usklajeno izvajanje nalog.

Formalne zahteve, ki jih razredniku nalaga zakonodaja, smernice in novi oz. posodobljeni koncepti na različnih področjih, od njega zahtevajo visoko stopnjo strokovnosti v delu z vsemi deležniki procesa. Razrednik se danes srečuje z zahtevami, ki izhajajo iz zakonodaje, strokovnih smernic ter novih ali posodobljenih konceptov na različnih področjih. Za njihovo uspešno uresničevanje so potrebni široko strokovno znanje, razvite kompetence, stalno strokovno izpopolnjevanje, fleksibilnost, sodelovanje z drugimi ter sposobnost kritične refleksije lastnega dela in ravnanja.

Namen smernic

Temeljni namen smernic je kakovostno delo razrednika in oddelčne skupnosti za zagotavljanje optimalnega razvoja vsakega učenca. S smernicami se želi zagotoviti:

- **vertikalno in horizontalno konsistentnost**

Smernice vzpostavljajo referenčni okvir, ki zagotavlja vertikalno in horizontalno konsistentnost pri izvajanju razrednikove funkcije znotraj posameznega vzgojno-izobraževalnega zavoda ter v širšem okviru celotnega izobraževalnega sistema. Namen tega okvirja je uskladiti pristope, odgovornosti in postopke razrednikov na vseh ravneh izobraževanja. Smernice temeljijo na veljavnih zakonskih in podzakonskih aktih, s čimer se zagotavlja formalna in pravna skladnost izvajanja razrednikovega dela.

Obenem določajo minimalne strokovne standarde, ki predstavljajo osnovo za profesionalno ravnanje, in etične zaveze, ki krepijo integriteto razrednikovega delovanja. Na ta način smernice prispevajo k vzpostavljanju enotnih meril kakovosti, krepitvi strokovne odgovornosti in etične držbe ter zagotavljajo pravičnost in enakost obravnave vseh učencev.

- **integracijo sodobnih pedagoških dognanj in celovitost**

Smernice predstavljajo most med strokovnimi spoznanji ter praktičnim delovanjem razrednika. Na ta način omogočajo prenos preverjenih pristopov v vsakodnevno pedagoško prakso in s tem krepijo strokovno utemeljenost razrednikovega dela. S tem prispevajo k trajnostnemu razvoju profesionalne vloge razrednika ter k uresničevanju temeljnega cilja vzgoje in izobraževanja – celostnega razvoja osebnosti učenca v skladu z načeli humanizma, demokratičnosti in vključevanja.

- **sistemsko koordinacijo in profesionalno refleksijo**

Smernice opredeljujejo odgovornosti in vzpostavljajo načine usklajevanja dela med ključnimi deležniki v šoli. Namen tega pristopa je zagotavljanje usklajenega, preglednega in strokovno utemeljenega izvajanja razrednikovih nalog. Hkrati smernice predstavljajo normativno osnovo za profesionalno refleksijo lastne pedagoške prakse, ki vključuje samoevalvacijo, in refleksijo pedagoških odločitev in usmerjanje stalnega strokovnega razvoja razrednika, znotraj katerega se spodbujata kontinuirano strokovno izpopolnjevanje in nadgrajevanje kompetenc, ki jih potrebuje za svoje delo.

2. Temeljna načela razrednikovega dela

Načela so razredniku kašipot delovanja. Načela so utemeljena v Programskih smernicah za delo oddelčnega učiteljskega zbora in oddelčne skupnosti v osnovnih in srednjih šolah ter dijaških domovih (2005) in etičnem kodeksu pedagoške stroke, ki zagotavljajo celovit, razvojno usmerjen in refleksiven pristop k vzgojno-izobraževalnemu procesu. Kot taka so smiselna in utemeljena tudi v smernicah za delo razrednika. Načela so:

- načelo celostnega pristopa
- načelo razvojne usmerjenosti
- načelo kakovostne organizacije življenja
- načelo aktualnosti
- načelo povezovanja, strokovnega sodelovanja in interdisciplinarnosti
- načelo strokovnosti in strokovnega izpopolnjevanja
- evalvacija kakovosti življenja v oddelčni skupnosti
- načelo zaupnosti

Povzetek načel po Ažman (2012):

2.1. Načelo celostnega pristopa

Pri delu strokovnih delavcev z oddelčno skupnostjo in posamezniki je ključnega pomena celosten pristop. To pomeni, da se vsak posameznik obravnava kot celovita osebnost, pri čemer se upošteva, da njegovo ravnanje vedno poteka v okviru ožjega ali širšega socialnega okolja. Oddelčna skupnost je tako del kompleksnega socialnega sistema šole, ki je hkrati vpet v širšo družbeno skupnost.

Odnosi znotraj ene skupnosti se prepletajo z odnosi med različnimi skupnostmi in vplivajo na delovanje oddelčne skupnosti. Organizacija življenja oddelčne skupnosti mora zato spodbujati odprtost do drugih skupnosti ter povezovanje z njimi. Učenci se preko različnih dejavnosti povezujejo z drugimi oddelčnimi skupnostmi in tvorijo širšo skupnost učencev. Sodelujejo tudi z učiteljskim zborom, šolsko svetovalno službo, starši ter predstavniki širše družbene skupnosti.

2.2. Načelo razvojne usmerjenosti

Delo oddelčnega učiteljskega zbora in oddelčne skupnosti je usmerjeno v optimalni razvoj vsakega posameznika. Pri tem se delo z posameznikom, z manjšo skupino ali z vsemi člani oddelčne skupnosti osredotoča na prepoznavanje in oblikovanje pogojev, ki vplivajo na delovanje posameznika ter celotne skupine.

2.3. Načelo kakovostne organizacije življenja

Cilje, ki si jih oddelčni učiteljski zbor zastavi pri delu z oddelčno skupnostjo, uresničuje z načrtno in kakovostno organizacijo življenja v šoli. Oddelčna skupnost, kot temeljni šolski socialni sistem, potrebuje skupen cilj, pa tudi določen čas, namenjen oblikovanju teh ciljev in refleksiji lastnega delovanja. To vključuje predelavo napetosti, prejemanje povratnih informacij o tem, kako sistem deluje, ter razmislek o skupinskih procesih.

2.4. Načelo aktualnosti

Aktivnosti oddelčnega učiteljskega zbora in oddelčne skupnosti so usmerjene v soustvarjanje vizije šole ter njeno uresničevanje. Pri tem se odzivajo na aktualne potrebe oddelka, skupine in posameznikov, tako učencev kot učiteljev.

2.5. Načelo povezovanja, strokovnega sodelovanja in interdisciplinarnosti

Skrb za kakovost življenja oddelčne skupnosti je skupna odgovornost razrednika, učencev, dijakov, oddelčnega učiteljskega zbora ter po potrebi šolske svetovalne službe in drugih strokovnih delavcev šole. Vsi ti deležniki med seboj sodelujejo enakopravno in aktivno prispevajo k življenju ter delu oddelčne skupnosti. Posebno pozornost je treba nameniti enakopravnemu sodelovanju učencev ter razvoju njihove soodgovornosti za življenje in delo v šoli. Kadar narava problema presega strokovne kompetence in odgovornosti šolskih strokovnih delavcev, se ti povežejo z ustreznimi zunanjimi strokovnjaki.

2.6. Načelo strokovnosti in strokovnega izpopolnjevanja

Oddelčni učiteljski zbor in drugi strokovni delavci svoje delo opravljajo v skladu s strokovnimi spoznanji in etičnimi načeli. Zavezani so k stalnemu strokovnemu izpopolnjevanju ter k nenehni refleksiji svojega dela. Med temeljne kompetence učitelja sodijo tudi tiste, ki so povezane z delom z oddelčno skupnostjo: učinkovito in kakovostno vodenje, načrtovanje in evalvacija dela; upoštevanje zakonitosti

skupinske dinamike pri oblikovanju in vzdrževanju oddelčne skupnosti; ravnanje v skladu z razvojnimi in osebnostnimi značilnostmi posameznika; zaznavanje, spoštovanje in upoštevanje individualnih razlik med učenci, učitelji in starši ter druge sorodne kompetence.

2.7. Evalvacija kakovosti življenja v oddelčni skupnosti

Sprotna in končna evalvacija procesov in rezultatov življenja in dela v oddelčni skupnosti zagotavlja večjo kakovost in omogoča nadaljnje načrtovanje. Bistvo evalvacije je v prvi vrsti kritična analiza dela, ki sloni na primerjavi načrtovanih in doseženih ciljev. Temu sledi skupno načrtovanje dela. Tako učence sproti navajamo na refleksijo lastnega dela in jim pomagamo pri oblikovanju ustreznih realnih ciljev.

Razrednik pomembno vpliva na zagotavljanje kakovosti pedagoškega procesa v šoli. Zato, pri načrtovanju ugotavljanja in zagotavljanja kakovosti, lahko izhaja iz zbirke *Kakovost v vrtcih in šolah* (ŠR, 2019). Pri ugotavljanju in zagotavljanju kakovosti s samoevalvacijo je ključna vpetost v redno delovanje celotne šole. To pomeni, da pri načrtovanju dejavnosti oddelčne skupnosti, tudi razrednik prispeva k zasledovanju skupno zastavljenih ciljev.

2.8. Načelo zaupnosti

Načela Programskih smernic za delo oddelčnega učiteljskega zbora in oddelčne skupnosti v osnovnih in srednjih šolah ter dijaških domovih, se dopolnjujejo z načelom zaupnosti. Pri vodenju učencev in nudenju opore je pomembno, da razrednik ravna odgovorno znotraj strokovnih pravnih in etičnih načel. Načelo zaupnosti pomeni, da morajo razredniki (in vsi strokovni delavci) varovati osebne podatke in zasebnost učencev, dijakov in njihovih staršev. Pri tem razrednik varuje osebne podatke in lahko obdeluje le tiste, ki so potrebni za izvajanje vzgojno izobraževalnega procesa. Informacij o učencu in dijaku (npr. učne težave, zdravstvena stanja, socialne razmere, vedenjske težave ipd.) ne sme razkrivati nepooblaščenim osebam.

Načelo zaupnosti vključuje doslednost, zanesljivost, uresničevanje obljubljenega, potrpežljivost, upoštevanje in sprejemanje različnih mnenj, posameznikovih izkušenj in čustev, individualnih razlik, aktivno poslušanje, jasnost, iskrenost in odprtost v komunikaciji. Razrednik mora kot zaupno hraniti vse, kar so mu učenci ali dijaki povedali v zaupnem pogovoru. Gre za obvezo k poklicni molčečnosti ter zavezo, da zasebnih in osebnih podatkov o učencu, dijaku in starših ne razkriva brez njihove privolitve. Od načela zaupnosti je treba odstopiti, ko obstaja neposredna ogroženost učenca ali dijaka, kjer je šola dolžna obvestiti pristojne institucije (policijo, Center za socialno delo). V teh primerih se razrednik obrne na šolsko svetovalno službo ali ravnatelja šole. Poskrbi, da v teh okoliščinah ne deluje sam in ne obljublja učencu ali dijaku, da bo ohranjal informacije, ki jih je potrebno sporočiti pristojnim osebam oz. institucijam.

3. Ravni delovanja razrednika

Delo razrednika poteka na več ravneh, ki skupaj oblikujejo večdimenzionalni okvir delovanja. Na podlagi opredelitve nalog razrednika, razrednik kot strokovni delavec deluje na štirih ravneh, pri čemer je treba upoštevati, da so administrativne naloge prisotne na vseh ravneh delovanja.

Na **prvi ravni (oddelčna skupnost in posamezniki)** gre za delovanje na nivoju oddelčne skupnosti in dela s posameznimi učenci oz. dijaki, ki to oddelčno skupnost sestavljajo. Je primarna in neposredna raven dela, kjer se vzpostavlja odnos zaupanja in pripadnosti. Razrednik je prvi svetovalec učencu in

deluje na prepoznavanju značilnosti in potreb učencev oz. dijakov ter odzivanju nanje. To vključuje prepoznavanje in odzivanje na individualne potrebe, socialno-emocionalne stiske, učne težave ter potencial nadarjenih. V okviru oddelčne skupnosti razrednik deluje kot vodja, ki spodbuja vključevanje, odgovornost in reševanje konfliktov. Primarni cilj je izgradnja varnega in spodbudnega učnega okolja (VSUO), kjer učenci razvijajo socialne veščine in prevzemajo soodgovornost za skupno življenje.

Na **drugi ravni (šola)** razrednik deluje na nivoju šole. Ta raven zajema usklajevanje dela znotraj šole, s poudarkom na strokovni in pedagoški usklajenosti. Razrednik formalno vodi delo oddelčnega učiteljskega zbora. Zbira in analizira informacije o učnem in vzgojnem napredku posameznikov, ki prihajajo od vseh predmetnih učiteljev. Predlaga vzgojne ukrepe, odloča o ocenah in napredovanju ter zagotavlja enoten pedagoški pristop vseh sodelujočih. Razrednik je ključni člen pri sodelovanju s svetovalno službo in drugimi strokovnimi delavci, ki nudijo podporo in pomoč različnim deležnikom vzgoje in izobraževanja, zlasti otrokom, mladostnikom in staršem. V timih obravnava kompleksne primere, s čimer zagotavlja celovito in interdisciplinarno podporo učencem.

Na **tretji ravni (starši in zunanji deležniki)** razrednik deluje z deležniki, ki niso neposredno udeleženi v vzgojno-izobraževalnem procesu. Ta raven se nanaša na premoščanje vrzeli med šolo in zunanjim okoljem učenca, predvsem na sodelovanje starši in zunanjimi strokovnjaki in institucijami. Razrednik deluje kot glavni komunikator in mediator med starši in šolo ter vzpostavlja partnerski odnos, ki temelji na medsebojnem zaupanju in spoštovanju. Informira starše o učnem in vzgojnem napredku, hkrati pa v sodelovanju s svetovalno službo sodeluje pri pridobivanju ključnih informacijah o družinskih razmerah in izzivih učenca, potrebnih za celovito obravnavo. Na tej ravni sodeluje s svetovalno službo in se po potrebi vključuje v proces obravnave učenca/dijaka ali družine znotraj zavoda in v primeru vzpostavitve sodelovanja, z zunanjimi inštitucijami. Pri tem pazi, da deluje v skladu z načelom zaupnosti.

Četrta raven (strokovni razvoj) delovanja se osredotoča na razrednikovo aktivno vlogo pri razvoju zavoda in lastni strokovnosti. Z analizo potreb in rezultatov svojega oddelka aktivno sodeluje pri strateškem načrtovanju in oblikovanju Letnega delovnega načrta šole in Razvojnega načrta šole. Deluje na ravni stalne profesionalne refleksije in samoevalvacije. Smernice ga zavezujejo k strokovnemu izpopolnjevanju, s čimer vzdržuje in nadgrajuje svoje kompetence v skladu z dinamičnimi spremembami v družbi in pedagoški stroki.

II. NALOGE IN PODROČJA DELA RAZREDNIKA

Delo razrednika zahteva zavedanje o različnih nalogah, ki so med seboj neločljivo povezane, ter prilagodljivost glede na različne situacije in naloge. Razrednikovo delo je večplastno in zahtevno, saj združuje pedagoško, svetovalno, koordinacijsko in razvojno funkcijo. Razrednik deluje kot vezni člen med učenci, starši, učitelji in strokovnimi službami ter pomembno prispeva k vzgojnemu in učnemu uspehu posameznika. Njegovo delovanje mora ustvarjati varno, spodbudno in vključujoče učno okolje, kjer ima vsak učenec/dijak priložnost razvijati svoje sposobnosti, oblikovati odgovoren odnos do sebe in drugih ter se pripravljati na uspešno vključevanje v družbo.

1. Naloge razrednika

Tradicionalna klasifikacija razrednikovih nalog opredeljuje tri; **pedagoško, organizacijsko in administrativno**. Opredelitev nalog izhaja iz 63. člena Zakona o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (ZOFVI). Zakonodaja, smernice, priporočila ter novi koncepti, ki poskušajo slediti okoliščinam in aktualnim potrebam, predstavljajo šoli in razredniku formalne zahteve, ki od njega pričakujejo ne le izpolnjevanje formalnih nalog, temveč tudi strokovno delo z vsemi deležniki vzgojno-izobraževalnega procesa. To zahteva znanje, sposobnosti, stalni profesionalni razvoj, nenehno učenje, fleksibilnost, zmožnost sodelovanja in timskega dela ter zmožnosti refleksije. Značilnost dinamike razrednikovega dela je, da gre za **nenehen preplet in prilagajanje različnih vlog glede na konkretne situacije in potrebe vseh deležnikov**.

Opravljanje nalog je neposredno povezano z osebnimi in strokovnimi kompetencami. Uspešno delo razrednika je v veliki meri odvisno od njegove usposobljenosti in skrbi za nenehni profesionalni razvoj. Poleg spretnosti ter pridobljenih in naučenih veščin, na njegovo lastno doživljanje vloge razrednika in na delo ter odnose z deležniki vzgojno-izobraževalnega procesa, ključno vplivajo njegove lastne vrednote, stališča, prepričanja in pričakovanja. Razrednik se mora zavedati, da so vrednote, stališča, prepričanja in pričakovanja individualne in subjektivne lastnosti tudi drugih udeležencev v vzgojno-izobraževalnem procesu in jih mora umeščati v kontekst lastnih pričakovanj. Ozaveščanje stališč, prepričanj in pričakovanj ter po potrebi njihovo spreminjanje, je eden temeljev strokovnega in osebnostnega razvoja razrednika (Ažman, 2012).

Na podlagi nalog, ki jih mora opravljati v skladu s predpisi in usmeritvami, je razredniku je mogoče pripisati naslednje vloge (Programske smernice za delo oddelčnega učiteljskega zbora in oddelčne skupnosti v osnovnih in srednjih šolah ter dijaških domovih, 2005):

- 1. Povezovalna:** razrednik je vodja oddelčnega učiteljskega zbora ter povezovalec oddelčne skupnosti z ostalimi sistemi na šoli in izven nje, še posebno skrbi za povezanost šole kot institucije z učenci in starši;
- 2. Vzgojna:** omogoča (načrtuje in organizira) situacije, v katerih učenci prevzemajo soodgovornost za življenje v oddelčni skupnosti ter odgovornost za svoja ravnanja in odločitve, spodbuja razvijanje čuta za sočloveka, razvoj temeljnih človeških vrednot, oblikovanje zrele, samostojne osebnosti, ki ravna po ponotranjenih etičnih načelih;
- 3. Animatorska:** spodbuja, motivira, aktivira učence in učitelje, da lahko uveljavijo in razvijajo svoje darove, sposobnosti in zamisli; omogoča, da posamezniki prevzemajo svoj del odgovornosti za življenje skupnosti;
- 4. Načrtovalska:** skupaj z ostalimi člani načrtuje in evalvira delo in življenje oddelčne skupnosti; 5. posredovalna v problemskih situacijah: pomaga vsem vpletenim pri reševanju problemskih situacij, ki nastajajo med učenci, med učenci in učitelji ipd., poskrbi, da proces reševanja konfliktov poteka konstruktivno;
- 6. Informativna:** posreduje informacije učencem, staršem in ostalim članom učiteljskega zbora;
- 7. Administrativna:** ureja dokumentacijo, skrbi za zakonitost postopkov, zapisnike, evidence, piše spričevala ipd.

2. Področja dela razrednika

V smernicah se naloge razrednika razporejene glede na **vsebinska področja dela**, ki jih mora razrednik s svojim delom pokrivati na podlagi nabora nalog, ki izhajajo iz predpisov, usmeritev in pričakovanih strokovnega dela. Pomembno je, da razrednik pri izvajanju raznolikih nalog in opravljanju vlog dosledno sledi tako strokovnim kot formalnim usmeritvam (predpisom in smernicam)

Na podlagi predpisov in drugih dokumentov, ki opredeljujejo delo in naloge razrednika, smernice področja dela razdelijo na **sedem področij**, ki so preplet administrativnega in strokovnega pedagoškega dela:

1. Delo z oddelčno skupnostjo in učenci oz. dijaki
2. Delo z oddelčnim učiteljskim zborom
3. Sodelovanje in povezovanja s starši, svetovalno službo, vodstvom in drugimi deležniki
4. Načrtovanje, priprava analiz, mnenj in predlogov ter odločanje
5. Delo na področju posebnih potreb učencev/dijakov ter nadarjenih učencev/dijakov ter učencev/dijakov, ki prihajajo iz drugih kulturnih in jezikovnih okolij
6. Upravljanje s podatki in administrativne naloge
7. Stalno strokovno usposabljanje in izpopolnjevanje

2.1. Delo z oddelčno skupnostjo in učenci oz. dijaki

Temeljna naloga dela razrednika z oddelčno skupnostjo je **vodenje oddelka**. Oddelek predstavlja osnovno celico šole in pomemben dejavnik razvoja šolske kulture. Ker razredniki nosijo eno temeljnih odgovornosti za življenje oddelčne skupnosti ter so prvi načrtovalci in uresničevalci programa dela z oddelkom, je njihovo delo ključno za oblikovanje kulture oddelčne skupnosti in posredno tudi šolske kulture. Na uspešnost razrednika pri delu z oddelčno skupnostjo vpliva tudi sodelovanje s svetovalno službo, ravnateljem, z ostalimi strokovnimi delavci in drugimi razredniki.

Naloge razrednika na področju vodenja oddelka po Programskih smernicah za delo oddelčnega učiteljskega zbora in oddelčne skupnosti v osnovnih in srednjih šolah ter dijaških domovih (Programske smernice za delo oddelčnega učiteljskega zbora in oddelčne skupnosti v osnovnih in srednjih šolah ter dijaških domovih, 2005) razdelimo na:

1. **Vodstvene naloge** (povezovalni, načrtovalni, informativni vidik)
2. **Naloge povezane z učenjem in drugimi dosežki** (administrativni, vzgojni vidik)
3. **Naloge povezane z oblikovanjem oddelčne skupnosti** (vzgojni vidik, spodbujevalni, animatorski, posredujevalni vidik)

Oddelčno skupnost lahko opredelimo skozi štiri temeljne komponente (Kalin in Gregorčič Mrvar, 2023); občutek pripadnosti, zaupanje, interakcijo in učenje. Občutek pripadnosti in sprejemanja, skupinska identiteta in prepoznavanje članstva v skupini vzpostavljajo pomembno povezanost med člani, ki pomembno vpliva tudi na učno uspešnost. Pozitivna oddelčna klima je pogoj za kakovostno vzgojno-izobraževalno delo. Temeljna vloga je skrb za posamezne učence in oddelek v celoti. Oddelčna klima je najboljši napovedovalec učenčevega splošnega zadovoljstva s šolo. Za oblikovanje in vzdrževanje dobre klime razrednik deluje na način;

- da zagotavlja možnosti za interakcijo med učenci in učitelji ter izraža skrb za učenčovo dobro počutje,
- da spodbuja aktivno sodelovanja učencev pri dejavnostih v oddelku,

- da skrbi za povezanost učencev, poznavanje drug drugega, medvrstniško pomoč, prijateljsko povezanost.

Oddelek kot skupina predstavlja referenčni okvir socialnega učenja in pridobivanja socialnih veščin. Socialno učenje je aktiven, kognitivno usmerjan proces, v katerem posameznik predeluje svoje izkušnje. Zahteva sposobnost kognitivnega povezovanja in predvidevanja posledic, tako svojega vedenja kot vedenja drugih. Socialno učenje poteka pretežno na osnovi izkušenj, lahko pa tudi opazovanja in posnemanja vedenja.

Oddelek ni naravna manjša skupina ljudi, ki nastane sama od sebe, temveč je umetno oblikovana skupnost, v kateri procesi ne potekajo samodejno (Bečaj, 2001). Socialni procesi zahtevajo načrtno organizacijo, spodbujanje in po potrebi tudi omejevanje. Razrednik ima ključno vlogo pri oblikovanju privlačnega **skupnega cilja** skupaj z učenci, pri čemer je smiselno, da je na prvem mestu cilj vzpostavitev dobre psihosocialne klime. Za napredek in razvoj oddelka kot skupnosti je pomembno, da se člani identificirajo s skupino in ponotranjijo vsaj del skupinskih ciljev.

Za razvoj šolskega oddelka kot socialne skupnosti se prepoznavajo štiri ključna področja: **članstvo, sodelovanje v skupnih dejavnostih, storilnostno področje in vzdrževanje skupine**.

Razrednik se mora zavedati, da se kultura in klima oddelka ne oblikujeta zgolj znotraj samega oddelka,, temveč sta soodvisni tudi od kulture in klime celotne šole. Oddelčna skupnost se ne oblikuje, razvija in spreminja le na sestankih oddelčne skupnosti, temveč ves čas, ki ga učenci s svojimi učitelji preživijo skupaj na šoli in zunaj nje. To ne zmanjšuje pomena razrednikovega vpliva pri oblikovanju ciljev in sledenju le tem, ter njegovega vpliva na razvoj oddelčne skupnosti. Razrednik ustvarja situacije in priložnosti, da se učenci/dijaki v oddelku bolje povežejo med seboj in drugimi učitelji ter se identificirajo s šolo. Takšne situacije in dejavnosti, ki ustvarjajo in spodbujajo povezanost in razvoj medosebnih veščin, so predvsem skupne dejavnosti, pri katerih učenci/dijaki aktivno sodelujejo.

Razrednik oblikuje načrt in program dela oddelčne skupnosti (Programske smernice za delo oddelčnega učiteljskega zbora in oddelčne skupnosti v osnovnih in srednjih šolah ter dijaških domovih, 2005). Ta zajema **organizacijski** (organizacija oblik dela, dan, ura) ter **vsebinski del** (vsebina, teme). Pri teh sodelujejo tudi učenci/dijaki. Pri načrtovanju sledi trem vprašanjem:

1. Kje smo (analiza stanja in potreb)
2. Kam gremo (namen oz. cilj dela)
3. Kako bomo dosegli cilje (temelj programa OS)

Pomembno je, da se pri načrtovanju v ospredje postavlja oblikovanje **skupne identitete** in **skupnih ciljev**. Razrednik aktivno sodeluje pri **pripravi Letnega delovnega načrta šole (LDN)**, kjer zastopa interese in potrebe oddelčne skupnosti katerega razredni je, ter s tem posredno sooblikuje razvoj šole.

Čas, ki je izrecno namenjen delu oddelčne skupnosti so ure oddelčne skupnosti (razredne ure). Vsebine naj bi sledile dvema temeljnima ciljema, **doseganju dobrih učnih rezultatov in vzdrževanju ustreznega oddelčnega spodbudnega okolja**. Vsebine ur oddelčne skupnosti se lahko deli v **tri kategorije** (Ažman, 2012):

1. Načrtovane vsebine
2. Aktualne (zanimive) vsebine in dogodki
3. Nujne (urgentne) vsebine in dogodki

Časovno razmerje med vsebinami ni določeno, vendar naj bodo te uravnotežene in izvedene glede na aktualne potrebe oddelka.

Razrednik se na vodenje ali organizacijo v primeru aktivnejše vloge učencev/dijakov ustrezno pripravi. Pri pripravi izhaja iz zastavljenih ciljev ter prizadevanja, da so učenci/dijaki čim bolj dejavno vključeni.

Vsaka ura naj bo strukturirana s kratkim uvodom, osrednjim tematskim delom in zaključkom. Poseben pomen pri načrtovanju in evalvaciji dela oddelčne skupnosti imata prva in ura ob zaključku šolskega leta. Priporoča se sodelovanje med razredniki pri pripravi tem in izmenjava dobrih praks.

Razrednik je zavezan k sistematičnemu prepoznavanju in odpravljanju dejavnikov tveganja za izvajanje medvrstniškega nasilja, digitalnega nasilja in diskriminacije. To ne vključuje le takojšnjega ali pravočasnega ukrepanje v kriznih situacijah, temveč tudi kontinuirano preventivno delo na urah oddelčne skupnosti. Razrednik deluje kot model ustrezne, spoštljive in asertivne komunikacije ter spodbuja konstruktivno reševanje sporov.

Razrednik si prizadeva za vzpostavljanje varnega in spodbudnega učnega okolja (VSUO). Pri konceptu VSUO gre sicer za vse šolski pristop, lahko pa glede na ostale naloge razrednika, zlasti pri izbiri vsebin in načinu delovanja v oddelčni skupnosti ugotovimo, da je njegova vloga pri vzpostavljanju VSUO ključna. Za doseganje tega cilja oz. za dobro delovanje oddelčne skupnosti je potrebno načrtno prizadevanje in jasno postavljeni cilji za doseganje standardov kot so:

- v oddelku vsem zagotavljati vključenost ter fizično in psihosocialno varnost
- v oddelku si prizadevati za kulturo kakovostne komunikacije in dobre medsebojne odnose
- v oddelku udeleževati učinkovite vzgojne strategije
- spodbujati participacijo vseh učencev

V okviru **vzgojnega delovanja** mora razrednik poskrbeti, da so pravila, zahteve in posledice za kršenje le-teh jasne, razumljive in dosledno udeležene za vse učence. Pravičnost vzgojnih ukrepov je ključna za ohranjanje avtoritete in zaupanja v oddelku. Pomembno je soustvarjanje oddelčnega dogovora na začetku leta, ki določa sprejemljivo in nesprejemljivo vedenje, pri čemer učenci in dijaki sodelujejo pri sprejemanju pravil šolskega reda in oblikovanju vzgojnega načrta ter s tem tudi prevzamejo soodgovornost za spoštovanje dogovorov.

Oblike dela v oddelčni skupnosti vključujejo frontalno delo, skupinsko delo, delo v parih, individualne pogovore in različne oblike družabnega življenja. Tako so lahko dejavnosti namenjene celotnemu oddelku usmerjene v določeno skupino (nadarjeni, skupine učencev oz. dijakov glede na posamezne naloge, projekte...) ali delu s posameznikom.

Vodenje posameznika predstavlja eno najbolj strokovno zahtevnih nalog razrednika. Razrednik mora biti usposobljen za pravilno zaznavanje situacije v oddelku in imeti kompetence s področja odkrivanja in reševanja težav pri otrocih in mladostnikih. Zlasti pri delu z učenci/dijaki ranljivih skupin (s posebnimi potrebami, nadarjenimi, priseljenci), delo zahteva celovit pristop, individualno svetovanje in timsko sodelovanje. Pri tem delu je ključno sodelovanje s svetovalno službo. Prav tako razrednik aktivno skrbi za vključevanje teh učencev. Naloga razrednika je zagotoviti, da vsak učenec dobi podporo, potrebno za optimalen razvoj in vključenost v oddelčno skupnost. Sprejemanje različnosti je bistveno za inkluzivno okolje, poseben poudarek je na učencih s posebnimi potrebami (PP). Razrednik deluje kot **promotor različnosti** in aktivno senzibilizira vrstnike k razumevanju in sprejemanju kulturnih, jezikovnih, razvojnih in telesnih razlik. Učence oz. dijake obravnava kot celostne osebnosti z različnimi potrebami, zmožnostmi, interesi in okolji iz katerih izhajajo, ter jim predstavlja zgled. Posebno vlogo ima pri vključevanju otrok iz drugih jezikovnih in kulturnih okolij (priseljenci), kar je opredeljeno v kasnejšem poglavju (II./2./2.5./2.5.3.)

Delo z oddelčno skupnostjo in posameznimi učenci se razlikuje glede na posamezna obdobja vzgojno-izobraževalnega procesa, ki so opredeljena v zadnjem poglavju (III.).

2.2. Delo z oddelčnim učiteljskim zborom

Oddelčni učiteljski zbor sestavljajo učitelji, ki poučujejo v oddelku. Vodi ga razrednik.

Delo z oddelčno skupnostjo in učiteljskim zborom je tesno povezano, zato ju je težko razmejiti. Oblikovanje oddelčne skupnosti ni omejeno le na delo z učenci v oddelčni skupnosti, temveč zajema tudi vse strokovne delavce, ki so z njimi pogosto v stiku in s svojo navzočnostjo vplivajo na njene skupinsko-dinamične značilnosti. Oddelčna skupnost se oblikuje, razvija in spreminja ne le na sestankih oddelčne skupnosti, ampak ves čas, ki ga učenci s svojimi učitelji preživijo na šoli ali zunaj nje. Dela in odnosa razrednika z oddelčnim učiteljskim zborom zato ne določajo le formalna pravila.

Temeljni dokument, ki ureja odnos med razrednikom in oddelčnim učiteljskim zborom so Programske smernice za delo oddelčnega učiteljskega zbora in oddelčne skupnosti v osnovni šoli, srednji šoli ter dijaških domovih. Člani oddelčnega učiteljskega zbora v sodelovanju s šolsko svetovalno službo podpirajo razrednik pri načrtovanju in izvajanju dela posameznega oddelka. To vključuje obravnavanje vzgojno-izobraževalno problematike v oddelku, odločanje o vzgojnih ukrepih, izvajanje vzgojno-izobraževalni procesa v oddelku, aktivno sodelovanje pri reševanju aktualnih problemov in po potrebi sodelovanje na urah oddelčne skupnosti.

Na podlagi formalnih nalog je mogoče razrednikove temeljne naloge v relaciji do oddelčnega učiteljskega zbora (in učiteljskega zbora) uvrstiti v dve osnovni nalogi:

- **Vodenje oddelčnega učiteljskega zbora** (načrtovanje, izvajanje, evalvacija, vodenje in sklici sej, konferenc, dajanje pobud za odločanje v zvezi s formalnimi pristojnostmi OUZ, sprejemanje odločitev, sklepov in dogovorov, usklajevanje pristopov in ravnanja ipd.)
- **Povezovanje dela učencev ter oddelčnega učiteljskega zbora** (informiranje OUZ in zastopanje potreb in interesov oddelčne skupnosti in posameznih učencev in dijakov ter staršev, realizacija nalog in odločitev OUZ v oddelčni skupnosti in na nivoju posameznih učencev in dijakov ter staršev...)

Razrednik mora poleg lastnih formalnih pristojnosti, dobro poznati tudi formalne pristojnosti oddelčnega učiteljskega zbora in področja teh pristojnosti kot so odločanje o vzgojnih ukrepih, odločanje o prilagoditvah in napredovanju, podajanje mnenj o statusu, vloge pri oblikovanju individualiziranih programov in ostalih določenih nalogah). **Razrednik skrbi, da so mnenja in odločitve zabeležena in sledljiva.** Na podlagi opravljene analize oddelčni učiteljski zbor oblikuje mnenja, stališča, oblikuje predloge kako izboljšati učno in vzgojno uspešnost. Pri tem jasno opredeli, katere naloge morajo opraviti učitelji, katere učenci in kako bodo k temu prispevali starši.

Načrtovanje dela razrednika v oddelčnem učiteljskem zboru

Tako kot pri načrtovanju programa dela oddelčne skupnosti, mora načrtovanje dela oddelčnega učiteljskega zbora vključevati tako **organizacijski** (organizacija oblik dela, dan, ura) kot **vsebinski del** (vsebina, teme). Načrt dela razrednik oblikuje skupaj z oddelčnim učiteljskim zborom v začetku šolskega leta. Razrednik pri tem organizira, koordinira in vzpostavlja pogoje za pripravo in uresničevanje načrta.

Področja delovanja oddelčnega učiteljskega zbora (Programske smernice za delo oddelčnega učiteljskega zbora in oddelčne skupnosti v osnovnih in srednjih šolah ter dijaških domovih, 2005):

- **Razvijanje kulture in klime**, ki omogoča kakovostno sožitje vseh posameznikov v oddelčni skupnosti in učinkovito delovanje oddelčne skupnosti kot celote, vključno z zagotavljanjem varnega, strpnega okolja z jasno postavljenimi pravili in strokovno utemeljenimi postopki

obravnavanja odklonov od pravil); **Ustvarjanje optimalnih pogojev in spodbujanje osebnostnega razvoja posameznika** (oblikovanje pozitivne samopodobe, univerzalnih etičnih načel, vrednot, razvijanje sposobnosti samostojnega, ustvarjalnega in kritičnega mišljenja in presojanja ...);

- **Razvoj preventivnih dejavnosti** s poudarkom na prizadevanju za oblikovanje zdravih življenjskih navad;
- **Spodbujanje učne učinkovitosti** posameznikov in oddelka kot celote;
- **Obravnavanje in razreševanje aktualnih problemov** posameznika ter oddelka;
- **Sodelovanje pri načrtovanju** življenja in dela v šoli.

Področja povezovanja oddelčne skupnosti (učencev) in oddelčnega učiteljskega zbora so (Ažman, 2012):

1. Razvijanje ustrezne kulture in vzdušja, ki povečujeta socialno vključenost:

- Vzpostavlja dobre odnose med učitelji in učenci
- Učitelje obvešča o pravilih in dogovorih in skupaj z njimi spodbuja k spoštovanju le teh
- Skupaj z učitelji organizira različne aktivnosti, prireditve in neformalna druženja
- Spodbuja demokratičen dialog med učenci in učitelji
- Glede na potrebe vabi učitelje na razredne ure, roditeljske sestanke in govorilne ure z učenci in starši
- Skupaj z učitelji in učenci razrešuje aktualne probleme, nesporazume, konflikte
- Skrbi za usklajenost dela OUZ in spoštovanje pravil (npr. preverjanje in ocenjevanje znanja...) in dogovorov

2. Področje, ki se nanaša na učenje, učne in druge dosežke učencev:

- Na sestanki OUZ in UZ obravnava učne in vzgojne rezultate skupin in posameznikov, pripravi analize in usklajuje aktivnosti za nadaljnje delo
- V delo z učenci uvaja vsebine povezane z učenjem (reševanje učnih težav, učenje učenja...)
- Organizira učno pomoč (posamezniku ali skupini ali vsem učencem v oddelku)
- Poudarja odgovornost vseh deležnikov za uspešno delo
- Sodeluje pri usposabljanju učencev za načrtovanje kariere
- V sodelovanju z drugimi strokovnimi delavci oblikuje program in predloge za pohvale, priznanja in nagrade učencem v oddelčni skupnosti
- Vključuje učitelje in druge strokovne delavce v delo, načrtovanje in prilagajanje programa za otroke s posebnimi potrebami, nadarjene, učence priseljence, učence s statusom in tiste, ki so zboleli
- Soodloča o vzgojnih ukrepih

3. Področje skupnega prizadevanja v smeri ustvarjanja optimalnih pogojev za razvoj posameznika:

- Ozaveščanje in seznanjanje učencev z vsebinami kdo sem, kako ravnam, kaj potrebujem itd.
- Spodbujanje pozitivne samopodobe
- Razvijanje močnih področij pri učencih/dijakih
- Usmerjanje posameznikov v dejavnosti razširjenega programa in izven šolske dejavnosti
- Sodelovanje s starši, izobraževanje in ozaveščanje staršev, podpora staršem
- Razvijanje preventivnih dejavnosti (vključevanje preventivnih vsebin za zdravo življenje v razredne ure in pouk predmetov)
- Dosledno obravnavanje rizičnih oblik vedenja pri učencih in skupinah
- Reševanje vzgojnih in učnih težav posameznih učencev

2.3. Sodelovanje in povezovanje s starši, svetovalno službo, vodstvom in drugimi deležniki

Sodelovanje z različnimi deležniki v šoli in zunaj nje predstavlja eno ključnih področij razrednikovega delovanja. Pri vodenju oddelka in dela z učenci razrednik aktivno sodeluje z različnimi deležniki. Znotraj šole to vključuje vodstvo šole, učitelje iz oddelčnega učiteljskega zbora, druge učitelje iz učiteljskega zbora, ostale razrednike, šolsko svetovalno službo, spremljevalce učencev s posebnimi potrebami, knjižničarje ter administrativni in tehnični kader. Poleg tega razrednik sodeluje z zunanjimi strokovnjaki in starši učencev. Sodelovanje je ključno za zagotavljanje **celovite obravnave** učenca in usklajeno delovanje šole kot institucije. Za učinkovito doseganje ciljev na področju sodelovanja s starši, svetovalno službo in vodstvom šole so potrebna strokovna znanja in komunikacijske veščine.

2.3.1. SODELOVANJE S STARŠI

Sodelovanje razrednika s starši je nujno in ga določa tudi 63. člen ZOFVI. Razrednik predstavlja prvo in najpomembnejšo komunikacijsko točko med starši in šolo.

Sodelovanje s starši je eden od pomembnih vidikov ustvarjanja oz. soustvarjanja varnega in spodbudnega učnega okolja. Razrednik je formalno dolžan starše seznanjati z možnostmi uresničevanja pravic in dolžnosti učencev, z informacijami o učenčevih težavah, možnostih dodatne podpore, ter o postopkih za dodelitev posebnih statusov (npr. učenec s posebnimi potrebami). Prav tako jih seznani z možnostmi napotitve na zunanje strokovne službe in spodbuja partnerski odnos, ki temelji na skupnem iskanju rešitev v korist učenca.

Vključevanje staršev poteka preko formalnih oblik sodelovanja, ki so natančno opredeljene v Letnem delovnem načrtu (roditeljski sestanki, pogovorne oz. govorilne ure, organizacija izobraževanj ipd.) in neformalnih oblik sodelovanja. Kljub formalnim oblikam sodelovanja, ostaja vedno odprto vprašanje, kako vzpostaviti sodelovanje s starši, ki so nezainteresirani ali preobremenjeni s svojimi vsakdanjimi obveznostmi, in kako zagotoviti, da bo sodelovanje res prispevalo k optimalnemu razvoju vsakega posameznega učenca/dijaka.

Razrednik vzpostavlja spoštljiv in empatičen partnerski odnos s starši, ki temelji na zaupanju in sodelovanju. Starši in šola skupaj odgovarjata za napredek učenca oziroma dijaka. Ključni elementi partnerstva so dvosmerna komunikacija, vzajemna podpora, skupno odločanje, medsebojno spoštovanje in poslušanje ter odgovornost za lastna dejanja. Starše se vključuje kot enakopravne sogovornike, pri čemer razrednik ohranja strokovni vpogled in avtonomijo. Načini sodelovanja morajo spodbujati aktivno vključenost staršev ter podpirati optimalen razvoj učenca.

Pri sodelovanju in komunikaciji s starši mora razrednik upoštevati dejstvo, da vsi starši tega ne znajo ali ne zmorejo, kar je pogosto posledica različnih okoliščin kot so nizka izobrazba, pomanjkanje časa, skrb za sorojence, neznanje jezika, enostarševska družin, socialno ekonomska ogroženost ipd. Razrednik se mora zavedati možnosti, da imajo starši lahko druge težave, ki vplivajo na stopnjo njihove vključenosti v sodelovanje, ki je lahko nižja od pričakovanj. Zato je zanj pomembna zmožnost refleksije o lastnih prepričanjih in pričakovanjih glede staršev oziroma vseh deležnikov vključenih v vzgojno-izobraževalni proces ter dobro poznavanje okoliščin iz katerih ti deležniki prihajajo.

Odnos med deležniki vzgojno-izobraževalnega procesa ni vedno harmoničen, temveč predstavlja preplet različnih pogledov, potreb in zahtev. Med pogledi strokovnih delavcev v šoli in staršev lahko prihaja do razlik, še posebej glede medsebojnega sodelovanja. Potrebe staršev so lahko različne na primer zaradi njihove formalne izobrazbe, kulturnega ozadja ali drugih okoliščin, kar je potrebno ustrezno upoštevati pri načrtovanju in izvajanju oblik sodelovanja med starši in učitelji. Za razumevanje

starševskih pogledov je pomembno zavedanje njihovih skrbi in strahov, s katerimi stopajo v odnos z razrednikom oz. šolo. Običajno, so njihove potrebe in strahovi povezani z ucnim uspehom in počutjem otroka v šoli, vključno s stresom, obremenitvami, izpostavljenostjo nasilju ipd. Pri vzpostavljanju partnerskega sodelovanja največ pozornosti treba nameniti usklajevanju pričakovanj strokovnih delavcev in staršev, saj so njihove potrebe pogosto različne, kar lahko ob nejasno izraženih pričakovanjih, povzroča nezadovoljstvo in nelagodje. Bolj kot so pričakovanja in cilji medsebojno usklajeni, večja je učinkovitost sodelovanja med starši in razrednikom oz. šolo.

Osnovna razlika med interesi in pričakovanji med šolo in starši je v širini pogleda. Starši so pogosto osredotočeni le na svojega otroka. Njihova skrb se osredotoča na posameznika, medtem ko šola deluje v smeri kolektivnega uspeha. Razrednik mora zato prepoznavati pričakovanja in interese staršev, ter jih umeščati v kontekst lastnih pričakovanj in ravnanja, s čimer zagotavlja uravnoteženo in učinkovito sodelovanje.

Na pričakovanja staršev in njihovo komunikacijo z razrednikom vplivajo različni dejavniki (Grafenauer Ekart, 2020):

1. Prepričanja staršev o svojih sposobnostih
2. Poznavanje jezika okolja
3. Pretekle (slabe) izkušnje staršev iz njihovega šolanja in šolanja njihovih otrok
4. Prepričanja staršev glede sposobnosti njihovih otrok
5. Družinske razmere in življenjske okoliščine staršev
6. Vzgojni stili staršev

Aktualne družbene spremembe se kažejo kot premik od modela vzgojne in etične družine k modelu čustvene družine (Ule v Vršič 2022), ki se iz nadzorovalne spreminja v podporno. Starši postajajo bolj zaupniki in zaščitniki svojih otrok. Razumevanje in odziv na te spremembe predstavlja enega ključnih izzivov za sodelovanje razrednika in staršev. Sodobni načini komunikacije v kombinaciji z družbenimi spremembami omogočajo staršem z uporabo elektronske komunikacije večjo intenzivnost in višja pričakovanja glede povratnih informacij.

Otrok v socialnem kontekstu oddelka in šole deluje drugače kot doma. V kakovostnem sodelovanju med razredniki in starši lahko oboji spoznajo otroka iz več zornih kotov. Pri tem imajo velik pomen razrednikove kompetence na področju komunikacije, vodenja pogovorov, spoštovanja sogovornika in strokovnosti. Razrednik zato razvija svoje **odnosne kompetence, kompetence s področja komunikacije in kompetence za vodenje pogovorov in sestankov**.

Med šolo in starši obstaja več oblik sodelovanja, pri čemer sta najbolj uveljavljeni obliki **roditeljski sestanek** in **govorilna ura** oz. pogovorna ura. Razrednik mora poskrbeti za kakovostno vodenje sestanka, kar vključuje pripravo, izvedbo v skladu z načrti, zaključek in evalvacijo. Formalno je razrednik obvezan napisati zapisnik roditeljskega sestanka z jasno oblikovanimi **sklepi**. Druge oblike sodelovanja vključujejo pisno telefonsko ali elektronsko obveščanje, delavnice, predavanja, neformalna srečanja ipd. V sodobnem času se z razvojem informacijsko-komunikacijskih aplikacij (elektronski dnevnik in redovalnice) se lahko spreminjajo tudi način obveščanja staršev.

2.3.2. SODELOVANJE S SVETOVALNO SLUŽBO

Programske smernice svetovalnega dela v programih s področja vzgoje in izobraževanja (2024) razredniku določajo dve temeljni nalogi na področju sodelovanja s šolsko svetovalno službo:

1. **Sodelovanje s svetovalnim delavcem** na različnih ravneh delovanja in korakih svetovalnega dela, ki poteka največkrat v timih, ki obravnavajo problematiko ali posameznika v oddelku na ravni zavoda ali sodelovanje na ravni skupine/oddelka

2. Svetovalnemu delavcu omogoča sodelovanje in podporo pri delu oddelka in sodeluje z njim.

Razrednik je prvi načrtovalec in uresničevalec programa dela z oddelkom, vendar pri načrtovanju in izvajanju dejavnosti na posameznih področjih sodeluje z drugimi strokovnimi delavci na šoli. Posebno vlogo pri tem ima svetovalni delavec (Kalin, 2019). Moč razrednikovega dela z učenci, oddelčno skupnostjo in starši temelji na oblikovanju ustrezne podporne mreže različnih deležnikov. Svetovalna služba je v tej mreži pomemben sogovornik.

Programske smernice svetovalnega dela v programih s področja vzgoje in izobraževanja kot temeljno nalogo svetovalne službe navajajo, da se na podlagi svojega posebnega strokovnega znanja in na strokovno avtonomen način vključuje v kompleksno ukvarjanje s pedagoškimi, psihološkimi in socialnimi vprašanji v vzgojno-izobraževalnem zavodu.

Svetovalna služba deluje na ravni **skupine/oddelka** na petih področjih (Programske smernice svetovalnega dela v programih s področja vzgoje in izobraževanja, 2024):

1. Varno, spodbudno in vključujoče okolje
2. Celostni razvoj in dobrobit/blagostanje učencev
3. Učenje in poučevanje (dobra poučevalna praksa, metodično-didaktični pristopi in prilagoditve)
4. Vzgojno-izobraževalni prehodi
5. Razvoj VIZ in profesionalni razvoj

Področja delovanja svetovalnega delavca, zlasti na ravni oddelka, so tesno povezana z življenjem in delom v oddelčni skupnosti ter **sodoločajo** delo in vlogo razrednika. Svetovalni delavec je sogovornik razredniku, ki mu pomaga pri razreševanju tudi osebnih dilem in konfliktov, svetuje in nudi podporo pri ugotavljanju stanja v oddelku, pri načrtovanju sprememb, uvajanju novosti, evalvaciji (Kalin, 2004). Razrednik in šolska svetovalna služba lahko sodelujeta na vseh področjih, ki jih določajo smernice in zakonodaja. V skladu s Programskimi smernicami svetovalnega dela v programih s področja vzgoje in izobraževanja, razrednik in svetovalna služba sodelujeta pretežno na ravni skupine/oddelka. Svetovalna služba zagotavlja strokovno podporo in pomoč pri izvajanju analitičnega ter preventivnega dela, povezanega z različnimi dejavniki vzgojnega delovanja, poučevanjem, igro in učenjem v oddelku oz. skupini. Pri tem sodeluje z razredniki, učitelji, izvajalci dodatne strokovne pomoči, skupinami oz. oddelčno skupnostjo, starši in zunanji ustanovami.

Razrednik zato svetovalnega delavca ne sme razumeti zgolj le kot izvajalca kurativnih storitev, temveč kot strokovnega sodelavca v sodelovalnem in sistemskem pristopu. Svetovalni delavec v oddelku opravlja tudi pomembne podporne in preventivne dejavnosti, ki prispevajo k optimalnemu razvoju učencev in zdravi dinamiki oddelčne skupnosti. Šolski svetovalni delavec je razredniku pomemben sogovornik pri analizi potreb oddelčne skupnosti in načrtovanju vzgojno-izobraževalnega dela. Prav tako je razrednik za svetovalnega delavca nepogrešljiv vir informacij o oddelku in posameznem učencu, saj najbolje pozna njihovo vsakodnevno delovanje in odzive v razredu. Pri medsebojnem sodelovanju svetovalni delavec in razrednik drug drugega postavljata v partnerski položaj, ki temelji na enakovrednosti strokovnih pogledov in medsebojnem dopolnjevanju. Osrednji okvir njunega sodelovanja predstavlja posvetovalni model (Kalin 2019), pri katerem odgovornost za delo v oddelku in razvoj učenca ostaja razredniku, svetovalni delavec pa ga podpira s svojim strokovnim znanjem. Oba strokovna delavca učenca spoznavata z različnih zornih kotov, zato je njuno sodelovanje najbolj učinkovito, ko združita vpogled, znanje in izkušnje ter si nudita vzajemno podporo.

Njuno skupno delo temelji na sodelovanju pri reševanju vprašanj povezanih z učenjem, vedenjem in socialno dinamiko oddelčne skupnosti. Skupaj analizirata, zbirata podatke, izmenjujeta zamisli o delu in rešitvi dilem, oblikujeta načrt dejavnosti, uresničujeta načrt in ocenjujeta rezultate. Ob tako zastavljenem modelu sodelovanja si delita odgovornost za proces in rezultate. Njun odnos je vzajemen, enakovreden in enakopraven na temelju medsebojnega sodelovanja in posvetovanja (Kalin, 2019).

V njunem sodelovanju je pomembno naslednje (Kalin, 2019):

- Seznanjena morata biti z nalogami, konceptom dela in pristojnostmi svetovalnega delavca in razrednika
- Imeti morata realna pričakovanja
- Vešča morata biti medosebne komunikacije in usklajevanja (v izogib šumom v komunikaciji in nerazumevanju)
- Zavedati se morata svoje odgovornosti pri delitvi vlog in pristojnosti
- Imeti morata kompetence za timsko sodelovanje in partnersko podporo drug drugemu.

Sodelovanje med razrednikom in svetovalnim delavcem predpostavlja in zahteva oblikovanje ustreznih medosebnih odnosov zaupanja in spoštovanja na osebni in poklicni ravni (Kalin, 2019). Pomembno je, da oba vesta, kaj lahko pričakujeta drug od drugega, kakšno znanje imata, v čem se dopolnjujeta, kako najbolje komunicirata in za kaj je kdo odgovoren (Ažman, 2012). Oba sta pri svojem delu dolžna dosledno upoštevati načelo zaupnosti.

2.3.3. SODELOVANJE Z VODSTVOM

Sodelovanje razrednikov in ravnateljev poteka na nivoju systemskega in pedagoškega vodenja razrednikov pri podpori razrednikovemu delu v skladu z zakonodajo, smernicami in koncepti ter pri spremljanju in vrednotenju dela razrednika. Njuno medsebojno sodelovanje je mogoče razbrati skozi šest področij vodenja dela razrednikov. Ta področja so (Ažman in Pavčnik, 2025):

- Imenovanje razrednikov
- Vodenje razrednikov v smeri prednostnih ali razvojnih ciljev šole
- Skrb za poenoteno načrtovanje in organiziranje dela razrednikov in oddelčnih učiteljskih zborov
- Skrb za profesionalni razvoj razrednikov in ravnateljev
- Nudenje pomoči podpore razrednikom
- Sistematično spremljanje in vrednotenje dela razrednikov

Na vsakem področju sodelovanja imata razrednik in ravnatelj medsebojna pričakovanja iz katerih lahko opredelimo vloge in naloge, ki definirajo njuno medsebojno sodelovanje. Zato je komunikacija med razrednikom in ravnateljem glede pričakovanj ključna za medsebojno sodelovanje. Odgovornost zanjo je obojestranska.

Ravnatelji od razrednika pričakujejo predvsem aktivno in odgovorno opravljanje nalog, ki so ključne za učinkovito delovanje oddelka ter dobrobit učencev. Ravnatelji od razrednikov pričakujejo (Kalin, 2002):

- **Skrb z oddelkom;** delo z oddelkom v celoti, vodenje, oblikovanje klime
- **Povezovanje in organizacija;** razvijanje odnosov z vsemi deležniki vzgojno-izobraževalnega procesa, sprotno informiranje, povezovalno delovanje, sodelovanje z drugimi strokovnimi delavci, vodstvom, vodenje OUZ)
- **Aktivno sodelovanje s starši;** hitro in aktivno navezovanje stikov, informiranje, svetovanje
- **Reševanje konfliktov;** hitro odzivanje in pomoč pri reševanju konfliktov, samostojno reševanje konfliktov, zaznavanje problemov
- **Osebnostne lastnosti;** zmožnost navezovanja stikov z učenci, dijaki in starši, zmožnost pristopanja h kolegom, objektivnost, poštenost, spoštovanje do učencev/dijakov
- **Skrb za posameznega učenca oz. dijaka;** poznavanje, skrb za razvoj, svetovanje, pomoč
- **Opravljanje administrativnega dela in informiranje;** urejanje dokumentacije, sodelovanje na konferencah, analiziranje rezultatov, obveščanje učencev oz. dijakov o delu in obveznostih
- **Strokovnost in etično delovanje**

2.4. Načrtovanje, priprava analiz, mnenj in predlogov ter odločanje

Naloge načrtovanja, priprava analiz, podajanje mnenj, predlogov in odločanje spadajo pretežno med formalne naloge razrednika. Te so ključne za postavljanje in vrednotenje doseganja ciljev oddelka ter doseganja ciljev in uspeha posameznih učencev oz. dijakov v oddelku. Razrednik kot vodja oddelčne skupnosti in poznavalec značilnosti učencev oz. dijakov ter konteksta dela v oddelku, na podlagi strokovne presoje in analiz, pomembno prispeva k odločanju in presoji pri ukrepih, ki jih sprejema sam ali se sprejemajo v kontekstu oddelčnega učiteljskega zbora, učiteljskega zbora ali vodstva šole, ter se nanašajo na oddelek, skupino ali posameznega učenca v oddelku.

2.4.1. NAČRTOVANJE

Vzgojno-izobraževalni proces temelji na pripravljenih načrtih in jasno opredeljenih ciljih. Razrednik je primarno odgovoren za načrtovanje dela **oddelčne skupnosti** in **oddelčnega učiteljskega zbora**, pri čemer mora načrtovanje zajemati **organizacijski** (organizacija oblik dela, dan, ura) ter **vsebinski del** (vsebina, teme). V načrtu predvidi tudi vrednotenje doseženih ciljev. Pri načrtovanju po Programskih smernicah za delo oddelčnega učiteljskega zbora in oddelčne skupnosti v osnovnih in srednjih šolah ter dijaških domovih (Programske smernice za delo oddelčnega učiteljskega zbora in oddelčne skupnosti v osnovnih in srednjih šolah ter dijaških domovih, 2005), sledi trem osnovnim vprašanjem:

1. Kje smo (analiza stanja in potreb)
2. Kam gremo (namen oz. cilj dela)
3. Kako bomo dosegli cilje (temelj programov oddelčne skupnosti in oddelčnega učiteljskega zbora)

Načrta dela razrednik oblikuje **skupaj z učenci oddelčne skupnosti in oddelčnim učiteljskim zborom v začetku šolskega leta**. Pri pripravi lahko sodelujejo tudi drugi deležniki (npr. starši, svetovalna služba).

Razrednik organizira, koordinira in ustvarja pogoje za pripravo in uresničevanje načrta. Pri načrtovanju dela v oddelčni skupnosti, z namenom utrjevanja oddelčne skupnosti, določa organizacijska pravila glede oblikovanja skupine, dejavnosti za medsebojno spoznavanje, načine poglobljanja ravni sodelovanja, načine spremljanja učnega uspeha, načine krepitve odgovornosti in pripadnosti v skupini. Pri načrtovanju upošteva strukturo skupine in psihofizično in čustveno počutje učencev oz. dijakov.

Razrednikova vloga pri načrtovanju:

- sodeluje pri pripravi Letnega delovnega načrta in zastopa interese in potrebe oddelka, posreduje informacije, ki se nanašajo na oddelek,
- sodeluje pri pripravi vzgojnega načrta, ki je del LDN,
- sodeluje pri pripravi pravil in skrbi za usklajenost pravil šolskega reda s pravili oddelka,
- sodeluje pri načrtovanju dela z učenci in dijaki ranljivih skupin (učenci in dijaki s posebnimi potrebami, nadarjenimi učenci in dijaki priseljenci - vodi in sodeluje v skladu s koncepti in smernicami izvajanje IP, PeNaD, OIN ipd.
- sodeluje pri pripravi individualiziranih načrtov za posamezne učence ali dijake s čimer prispeva k celovitemu in usklajenemu pristopu k vzgojno-izobraževalnemu delu.

2.4.2. ANALIZE

Na podlagi 63. člena ZOFVI, je razrednik dolžan nenehno spremljati in analizirati **vzgojne** in **učne** rezultate v oddelku, kar vključuje:

- učne rezultate in učni uspeh (ocene in uspeh ob zaključku ocenjevalnih obdobj),
- prisotnost pri pouku in dejavnostih (opravičenost ali neopravičenost izostankov in vzroke za izostajanje),
- vpise v dnevnik in druge informacije strokovnih delavcev,
- evidence obiska oz. sodelovanja staršev,
- realizacijo letnega načrta oddelčne skupnosti in oddelčnega učiteljskega zbora ter doseganje ciljev,
- druge podatke in informacije, ki jih pridobiva ustno ali pisno od ostalih deležnikov vzgojno-izobraževalnega procesa in so pomembne za analize, oblikovanje mnenj, predlogov in odločanj v zvezi z oddelkom in posameznimi učenci v oddelku.

Podatki in informacije, ki jih razrednik obdeluje za uspešno pedagoško vodenje oddelka, se nanašajo na **dve ravni** (Kunstelj, 2001). Prvo predstavljajo kazalniki dela in uspešnosti celotne oddelčne skupnosti, drugo pa podatki, ki se nanašajo na posameznega učenca in kažejo na njegov razvoj, napredek, uspeh ali neuspeh. Analiza, vrednotenje ter iskanje poti naprej, neposredno povezujejo delo razrednika z delom oddelčnega učiteljskega zbora.

Ob koncu vsakega ocenjevalnega obdobja opravi razrednik celotno analizo uspešnosti učencev oddelka in o njej poroča oddelčnemu učiteljskemu zboru oz. učiteljskemu zboru. Analizira uspeh celotnega oddelka, analizira pa tudi rezultate posameznih učencev. V analizi izpostavi pozitivne in negativne dejavnike, ki so vplivali na rezultate. Skupaj z učitelji, ki poučujejo v oddelku, oblikuje predloge za izboljšanje rezultatov. Na podlagi podatkov analizira uspešnost oddelka ali posameznika in rezultate primerja z uspehom v prejšnjih šolskih letih ter jih lahko primerja z drugimi oddelki ali posameznimi učenci v oddelku. V interpretaciji podatkov poudari dejavnike, ki so pogojevali uspeh ali neuspeh. Razrednik ugotavlja, če so posamezni učenci dosegli rezultate v skladu s svojimi sposobnostmi in svojimi možnostmi. Če učenci/dijaki niso dosegli pričakovanih rezultatov, razrednik identificira vzroke in predlaga ukrepe za izboljšanje ali odpravo negativnih pojavov. Glede na poznavanje oddelka in značilnosti posameznih učencev oz. dijakov, so predlogi razrednika ključni za skupno razpravo in sprejemanje odločitev. Sprejete odločitve se nanašajo na vse deležnike vzgojno-izobraževalnega procesa.

2.4.3. MNENJA, PREDLOGI IN ODLOČANJE

Mnenja razrednika so ključna za sprejemanje odločitev glede vprašanj, ki se nanašajo na oddelčno skupnost, posamezne skupine ali posameznega učenca oz. dijaka. Mnenja in predloge, je mogoče ločiti na neformalna ter formalna. **Neformalna mnenja** oblikuje in podaja razrednik v skladu s spoznanji, ki izhajajo iz poznavanja posebnosti oddelka in učencev/dijakov v namenom sprememb, izboljšav, pomoči ipd. Biti morajo strokovno utemeljena, pri podajanju pa mora dosledno delovati v skladu z načelom zaupnosti. **Formalna mnenja** in predloge razrednik podaja na podlagi zavezujočih predpisov (ZOsn, pravilniki), katerih namen je sprejetje formalnih odločitev organov ali vodstva šole in se nanašajo na napredovanje, status učenca in vzgojno delovanje. Mnenja in predlogi morajo biti utemeljeni na podatkih spremljave in analiz. Praviloma morajo biti, kjer predpisi posebej določajo, predlogi **pisno obrazloženi**.

2.5. Delo na področju dela z učenci/dijaki s posebnimi potrebami, nadarjenimi učenci/dijaki ter učenci/dijaki, ki prihajajo iz drugih jezikovnih in kulturnih okolij

Naloge razrednika pri delu z učenci s posebnimi potrebami, delu z nadarjenimi in učenci/dijaki priseljenci, določajo Smernice za pripravo in spremljanje individualnih programov za učence s posebnimi potrebami (2023), Koncept prepoznavanja nadarjenih otrok, učencev in dijakov ter vzgojno-izobraževalnega dela z njimi (2020), Navodila za prilagojeno izvajanje izobraževalnega programa osnovne šole z dodatno strokovno pomočjo za delo z učenci s posebnimi vzgojno-izobraževalnimi potrebami (2025), Smernice za vključevanje otrok, učencev in dijakov iz drugih jezikovnih in kulturnih okolij v slovenski vzgojno-izobraževalni sistem (2024), Zakon o osnovni šoli, Pravilnik o ocenjevanju znanja v srednjih šolah ter Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami.

2.5.1. RAZREDNIKOVE NALOGE PRI DELU Z UČENCI/DIJAKI S POSEBNIMI POTREBAMI IN OTROKI, KI POTREBUJEJO DODATNO STROKOVNO PODPORO

V skladu s Smernicami za pripravo in spremljanje individualnih programov za učence s posebnimi potrebami (2023) in Navodili za prilagojeno izvajanje izobraževalnega programa osnovne šole z dodatno strokovno pomočjo za delo z učenci s posebnimi vzgojno-izobraževalnimi potrebami (2025) je **razrednik v osnovni šoli vodja in član** strokovne skupine za pripravo in spremljanje individualiziranih programov (IP). Je ključen za zagotavljanje inkluzivnega učnega okolja za vse učence v razredu, še posebej učencev s posebnimi vzgojno-izobraževalnimi potrebami.

Pri načrtovanju IP morajo člani strokovne skupine opredeliti svoje naloge in odgovornosti v okviru protokola za pripravo IP..

Razrednik **v osnovni šoli** je tudi **nosilec IP**, kar pomeni, da aktivno sodeluje pri zapisu ocene učenčevega funkcioniranja v IP, dobro pozna učenčeva močna področja, značilnosti učenčevih posebnih vzgojno-izobraževalnih potreb in zastavljene cilje, ki jih po potrebi tudi predlaga.

V **srednji šoli razrednik** pripravi in oblikuje osebni izobraževalni načrt (OIN) in je član strokovne skupine pri pripravi IP za dijaka s posebnimi potrebami.

Druge naloge razrednika, opredeljene v smernicah in navodilih so tudi:

- Vodi strokovno skupino
- V dogovoru z učitelji DSP in svetovalno službo vodi in skrbi za organizacijo in sklicevanje sestankov strokovne skupine, skrbi za sodelovanje učenca in staršev pri pripravi in evalvaciji IP ter vodi sestanke strokovne skupine
- Spremlja učenčev napredek in o tem poroča na evalvacijskih sestankih strokovne skupine
- Redno sodeluje z učenčevimi drugimi podpornimi delavci
- Poleg drugih strokovnih delavcev izvaja svetovalno storitev z namenom, da se za učenca zagotavlja podporno in vključujoče učno okolje

Razrednik skupaj z drugimi strokovnimi delavci skrbi za pripravo, izvajanje, spremljanje in usklajevanje pet stopenjskega modela podpore in pomoči za učence pri katerih šola zazna učne težave ali druge okoliščine, zaradi katerih potrebuje dodatno strokovno podporo. Razrednik vodi predpisano šolsko dokumentacijo ter otroku ponudi možnost vključitve vanjo in v druge oblike podpore.

2.5.2. RAZREDNIKOVE NALOGE PRI DELU Z NADARJENIMI

Razrednikova vloga je pomembna tudi pri usklajevanju dela oddelčnega učiteljskega zbora pri načrtovanju in uresničevanju individualiziranega načrta dela za nadarjenega učenca ter pri intenzivnem sodelovanju s starši nadarjenega učenca (Kalin 2008, 2019, 2021; Programske smernice za delo oddelčnega učiteljskega zbora in oddelčne skupnosti v osnovnih in srednjih šolah ter dijaških domovih, 2005).

Področje ureja Koncept prepoznavanja nadarjenih otrok, učencev in dijakov ter vzgojno-izobraževalnega dela z njimi (2020). Razrednik je kot vodja oddelčne skupnosti in strokovni delavec, ki najbolje pozna učence in dijake v oddelku, ključen pri prepoznavanju, podpori in razvoju nadarjenih učencev in dijakov. Njegova vloga vključuje sodelovanje v procesih identifikacije nadarjenosti, načrtovanje podpore in prilagoditev pouka ter vzpostavljanje spodbudnega učnega okolja, kjer lahko nadarjeni učenci in dijaki optimalno razvijajo svoje sposobnosti in potenciale.

Naloge razrednika pri delu z nadarjenimi tako obsegajo prepoznavanje nadarjenosti in sodelovanje pri identifikaciji potencialov, ustvarjanje spodbudnega in diferenciranega učnega okolja, sodelovanje pri pripravi in izvajanju individualiziranih izobraževalnih načrtov (PeNaD in OIN) ter spremljanje, vrednotenje in prilagajanje podpore glede na učne in socialne potrebe posameznika. Razrednik vzpostavlja učinkovito sodelovanje s starši, svetovalno službo, mentorji in drugimi strokovnimi delavci, hkrati pa si prizadeva za lasten strokovni razvoj, da lahko kakovostno podpira razvoj potencialov nadarjenih in prispeva k njihovem optimalnemu osebnostnemu in učnemu napredku.

2.5.3. NALOGE RAZREDNIKA PRI VKLJUČEVANJU UČENCEV IN DIJAKOV IZ DRUGIH JEZIKOVNIH IN KULTURNIH OKOLIJ

Vključevanje otrok iz drugih kulturnih in jezikovnih okolij zahteva od razrednika krepitev kompetenc pri delu v jezikovno in kulturno heterogenih učnih okoljih kot je oddelek. Področje urejajo Smernice za vključevanje otrok, učencev in dijakov iz drugih jezikovnih in kulturnih okolij v slovenski vzgojno-izobraževalni sistem (2024). Področja, kjer je razrednikova vloga pri vključevanju učenca priseljenca ključna, so vzpostavljanje ustreznega okolja v oddelku, sodelovanje s starši, sodelovanje s svetovalno službo ter aktivnosti v zvezi z učencem priseljencem na ravni vodenja oddelčnega učiteljskega zbora (vpeljava in spremljanje individualnega načrta aktivnosti, ocenjevanja, podaja mnenj ipd.). Izjemnega pomena za učence in dijake priseljenca je, da ob vključitvi doživijo vključujoče, varno in spodbudno učno okolje.

Razrednik stremi k razvijanju kompetenc pri delu v jezikovno in kulturno heterogenih učnih okoljih. Poleg ustreznega pristopa in didaktike, je vzpostavljanje čustveno podpornega socialnega okolja za otroke priseljenca ključnega pomena za uspešno vključitev in učno uspešnost. V skladu s smernicami, mora šola avtonomno v svojem Letnem delovnem načrtu načrtovati konkretne ukrepe, ki poleg doseganja standardov znanja zagotavljajo dobro počutje in vključenost v oddelke in šolsko/dijaško skupnost. Za vse otroke, ki se vključujejo v novo socialno okolje, so pomembni različni varovalni dejavniki, kot so dobri odnosi s strokovnimi delavci ter s sovrstniki, šolski uspeh ter prijazna in podpirna psihosocialna klima v oddelku. Izjemno pomembno je, da se jih vključuje k participaciji v prosocialnih dejavnostih, ki koristijo njihovem oddelku. Pri vzpostavljanju teh pogojev je delo razrednika in oddelčnega učiteljskega zbora ključno. Zato se v letnih delovnih načrtih oddelčne

skupnosti in oddelčnega učiteljskega zbora, katerih nosilec načrtovanja je razrednik, načrtuje tudi dejavnosti in ukrepe, ki bodo zagotavljali ustrezne pogoje.

Razrednik in šolski svetovalni delavec, z učencem in njegovimi starši opravita pogovor o otrokovemu dosedanjemu šolanju, načinih učenja in aktivnostih, v katerih je uspešen. Kolektiv oz. oddelčni učiteljski zbor mora biti seznanjen s kulturnimi in jezikovnimi posebnostmi učenca. Učencu oz. dijaku se oblikuje **individualni načrt aktivnosti (INA)**. Razrednik je član strokovne skupine (poleg njega paše svetovalni delavec in dva učitelja, od tega eden, ki je učitelj slovenščine). INA je operativni dokument, na podlagi katerega razrednik in šola sledijo napredku. Po potrebi se lahko spreminja in dopolnjuje. Razrednik je ključen za spodbujanje vključitve učenca v razširjen program. V srednjih šolah se kljub večji vlogi svetovalne službe priporoča enako aktivna vloga razrednika kot v osnovni šoli. Razrednik se vključi v tim za pripravo osebnega izobraževalnega načrta (OIN).

Razrednik s starši vzpostavi partnerski odnos ter jih vključi v oblikovanje varnega okolja. Pri komunikaciji s starši si prizadeva pridobitev zaupanja, saj se mnogi starši zaradi neznanja slovenskega jezika počutijo izključene iz šole. Pri tem prisluhne njihovim pričakovanjem in strahovom. Starši so najpomembnejši dejavnik socializacije otrok, hkrati pa za razrednika vir mnogoterih informacij o interesih in potrebah svojih otrok.

Razrednik mora pri svojem delu slediti ciljem vzgojno-izobraževalnega dela s priseljenci, ki vsem učencem in dijakom v skladu s smernicami omogoča (Smernice za vključevanje otrok, učencev in dijakov iz drugih jezikovnih in kulturnih okolij v slovenski vzgojno-izobraževalni sistem (2024):

- **Sprejetost:** občutek pripadnosti in vključenosti v vrtec, šolo in širše družbeno okolje, v katerem se vsak posameznik počuti sprejetega in cenjenega.
- **Enake možnosti za razvoj, učenje in učno uspešnost:** vsakemu otroku zagotoviti enakovredne priložnosti za razvijanje svojih talentov, dosežkov in akademsko uspešnost brez oziranj na njihovo ozadje ali status priseljenca.
- **Razvoj participatornega odgovornega državljanstva:** spodbujanje aktivnega in odgovornega sodelovanja otrok v družbenem življenju ter razvijanje občutka odgovornosti do skupnosti, v kateri se vsak posameznik počuti varnega, pomembnega in vrednega.
- **Zagotavljanje partnerstva otrok, strokovnih delavcev in staršev ter lokalne skupnosti:** izgradnja trdnih partnerstev med otroki, njihovimi starši, strokovnimi delavci in lokalno skupnostjo za skupno podporo otrokovemu uspehu in dobrobiti.
- **Zagotavljanje pogojev za razvoj inkluzivne družbe:** krepitev okolja, v katerem je vsak posameznik spoštovan, vključen in cenjen, ter ima možnost prispevati v skladu s svojimi zmožnostmi, hkrati pa ceni prizadevanja drugih.

2.6. Upravljanje s podatki in administrativne naloge

Razrednik ima pomembno vlogo pri upravljanju s podatki, ki jih šola zbira, obdeluje, shranjuje in uporablja v skladu s predpisi o varstvu osebnih podatkov. Čeprav je za večino zbiranja osebnih podatkov zadolžena svetovalna služba, je razrednik zaradi svoje vloge pri načrtovanju in spremljanju dela z učenci upravičen do določenih informacij in jih mora razumeti ter uporabljati odgovorno in zakonito.

Glede na naloge, ima razrednik vpogled in upravlja z naslednjimi podatki:

- osnovni osebni podatki učenca/dijaka in staršev (ime in priimek, naslov, kontaktni podatki)
- podatki o specifičnih značilnostih učencev (o učencih, ki potrebujejo pomoč, nadarjenih učencih...) v okviru priprave IP, INA, PeNaD, OIN...

- podatki o učnem uspehu učenca oz. dijaka
- podatki iz vzgojnega delovanja
- podatki analiz vzgojnih in učnih rezultatov oddelka
- različna soglasja

Pri upravljanju s podatki se mora razrednik zavedati temeljnih pravil upravljanja s podatki:

- na kakšen način in od koga si lahko pridobi podatke, ali za to potrebuje soglasje in čigavo potrebuje
- da upravlja s podatki izključno v določen namen
- komu ali kam lahko podatke posreduje oz. deli
- kje in kako je dolžan podatke hraniti in jih varovati
- poznati mora čas hrambe dokumentov in postopke kako se podatki izbrišejo ali uničijo
- vedeti mora, da starši lahko podana soglasja prekličejo

Administrativno delo je najbolj intenzivno na začetku in ob zaključku šolskega leta. V začetku leta mora urediti vse osebne podatke, zbrati soglasja, prijave in sezname, posodobiti redovalnico in dnevnik ter sodelovati pri pripravi letnih in individualnih načrtov. Med šolskim letom skrbi za ažurno vodenje evidenc, dnevnika, zapisnikov, mnenj in predlogov, izdaja vzgojne ukrepe ter sproti posodablja podatke. Ob koncu leta izda izpis ocen, pripravi spričevala ter uredi celotno dokumentacijo oddelka. Natančno in kakovostno opravljanje teh nalog zagotavlja sledljivost, preglednost in strokovnost vzgojno-izobraževalnega procesa.

2.7. Stalno strokovno usposabljanje in izpopolnjevanje

Ena od temeljnih usmeritev, ki oblikuje okvir za delo oddelčnega učiteljskega zbora in oddelčne skupnosti, je načelo strokovnosti in nenehnega strokovnega izpopolnjevanja. Oddelčni učiteljski zbor in drugi strokovni delavci svoje delo opravljajo v skladu s strokovnimi spoznanji in etičnimi načeli ter so zavezani stalni refleksiji in izboljševanju lastne prakse. Med temeljne kompetence učitelja sodijo tudi tiste, ki se nanašajo na delo z oddelčno skupnostjo, kot so učinkovito in kakovostno vodenje, načrtovanje in evalvacija dela, upoštevanje skupinsko dinamičnih zakonitosti, ravnanje v skladu z razvojnimi in osebnostnimi značilnostmi posameznikov ter prepoznavanje, upoštevanje in spoštovanje individualnih razlik med učenci, učitelji in starši.

Razrednik se vključuje v programe stalnega strokovnega usposabljanja, s katerim dopolnjuje znanje pridobljeno v rednih študijskih programih. Za učinkovito delo potrebuje dodatna znanja s področij prepoznavanja in reševanja težav učencev, svetovanja, razvojne psihologije otrok in mladostnikov, komunikacije, sodelovanja s starši, vodenja sestankov ter priprave ur oddelčne skupnosti. Procesi učenja pogosto potekajo nezavedno, skozi praktično delo, interakcije in sodelovanje z drugimi strokovnimi delavci.

Oblike in načini učenja razrednikov so raznovrstni (Ažman, 2012):

- **Učenje od mentorja v času pripravništva**
- **Mentorstvo pripravniku;** ponovno urejanje znanja, reflektiranje izkušenj
- **Stalno strokovno izpopolnjevanje;** seminarji, delavnice, udeležbe na strokovnih posvetih
- **Razrednikovo izobraževanje v oddelku;** interakcija z učenci, opazovanje, razmišljanje, zbiranje informacij, preverjanje predpostavk in stališč, pridobivanje novih spoznanj
- **Učenje od drugih razrednikov in učiteljev;** kritično prijateljevanje, strokovne razprave, vzajemna opazovanja (hospitacije), izmenjava izkušenj

- **Supervizija;** vključitev v voden proces skupine strokovnjakov (razrednikov), ki se učijo drug od drugega, pri čemer je refleksija temeljna oblika dela
- **Samostojno izobraževanje;** branje strokovne literature, spremljanje aktualnih strokovnih revij, priročnikov ipd.
- **Listovnik (osebna mapa);** zbirka razrednikovih dokumentov, izdelkov in komentarjev, refleksij, analiz ipd., ki mu omogoča pogled na napredek in vpogled v lastno delo ter refleksijo
- **Audio in video posnetki;** dajejo objektivno informacijo
- **Osebni dnevnik in beležke;** omogočajo vpogled v osebna pojmovanja, stališča in filozofijo
- **Refleksija;** proces v izkustvenem učenju na podlagi poglobljenega razmišljanja o izkušnji (dogodku) z namenom konstruktivnih sprememb v ravnanju
- **Samoevalvacija in evalvacija.**

Razrednik svoje izobraževanje in usposabljanje načrtuje v skladu z načrti šole in oddelka, pri čemer profesionalni razvoj oblikuje glede na naloge, raven usposobljenosti in lastne potrebe, pričakovanja ter možnosti. Izbira oblik izobraževanja je lahko odvisna tako od usmeritev šole kot od osebne izbire. V vseh oblikah profesionalnega razvoja je ključna sposobnost refleksije, saj nenehno razvijanje na osnovi samorefleksije predstavlja temeljni pogoj za kakovostno vzgojno-izobraževalno delo. Refleksija predstavlja temeljni pogoj učiteljevega profesionalnega razvoja skozi vsa obdobja. Za njeno kakovost je bistvenega pomena tudi oblikovana kultura in klima šole kot učeče se skupnosti (glej npr. Šteh idr., 2019), kjer so vsi strokovni delavci v podporo drug drugemu in soustvarjajo pogoje za učenje drug z drugimi in drug od drugega (Kalin, 2025). Spodbuja kritično razmišljanje o poučevanju in širšem delovanju učitelja, kar je nujno za izboljševanje pedagoške prakse, hkrati pa razredniku omogoča boljše razumevanje učencev, njihovih sposobnosti in potreb.

Ključni dejavniki, potrebni za uspešno refleksijo so (Rodgers, 2002 v Husu idr., 2007):

- Refleksija je proces ustvarjanja smisla, ki vodi učitelja od posamezne izkušnje k novi z globljim razumevanjem odnosov in povezav med izkušnjami in zamislimi
- Gre za sistematičen in discipliniran način razmišljanja, ki vključuje interpretacijo izkušnje, opredelitev problema in vprašanj, ki se porajajo iz izkušnje, ustvarjanje razlag za nastali problem, razvijanje in preizkušanje le-teh in iskanje novih rešitev
- Refleksija mora potekati v sodelovanju z drugimi, saj šele v razpravi lahko odkrijemo prednosti in slabosti svojega razmišljanja in delovanja
- Zavedati se moramo svojih čustev in stališč in stališč sogovornikov in jih znati ovrednotiti.

III. VLOGA RAZREDNIKA SKOZI ZNAČILNOSTI POSAMEZNIH OBDOBIJ VZGOJE IN IZOBRAŽEVANJA

Skozi vertikalno izobraževanja se vloge in naloge razrednika glede na značilnosti posameznih obdobj izobraževanja v več elementih spreminjajo ali razlikujejo. Razumevanje teh razlik je ključno za učinkovito usmerjanje dela razrednika ter njegov profesionalni razvoj. Spremembe v vlogi in delu razrednika po vertikali so odvisne predvsem od treh dejavnikov:

1. Značilnosti razvojne stopnje učencev oz. dijakov
2. Organizacije pouk na določeni stopnji
3. Sestave oddelčnega učiteljskega zbora

1. Razrednik v prvem vzgojno izobraževalnem obdobju ter v četrtem in petem razredu

Razrednik poučuje večino oziroma pretežni del predmetov in je z učenci prisoten večji del pouka. To mu mogoča lažje prepoznavanje in obravnavo težav, saj učence opazuje v različnih vlogah in situacijah. Ima celovit vpogled v njihov kognitivni, socialni in emocionalni razvoj, kar omogoča povezano in usklajeno vzgojno-izobraževalno delo. Zaradi organizacijske strukture in fleksibilnosti pri razporejanju časa, lahko razrednik reševanju oddelčne problematike nameni več pozornosti. To prispeva k boljšemu razumevanju razredne in skupinske dinamike, medsebojnih odnosov ter značilnosti posameznih učencev. Čas, ki ga preživi z učenci svojega oddelka, mu omogoča sprotno obravnavo težav in konfliktov, učinkovitejše izvajanje načrtovanih nalog ter doseganje zastavljenih ciljev.

Zaradi strukture pouka oddelčni učiteljski zbor sestavlja manjše število učiteljev, kar poenostavlja koordinacijo. Manjša sestava omogoča lažje usklajevanje ter večjo enotnost in doslednost v delu z učenci.

Vloga formalnega vodje razrednika je pri mlajših učencih izenačena z vlogo naravnega vodje. Razrednik je vzgojitelj in vzornik. Z zgledom razvija socialne veščine in rešuje prve konflikte. Spodbuja samoregulacijo, odgovornost, empatijo in pozitivno samopodobo. Izvaja preventivne ukrepe za preprečevanje vedenjskih težav ter zagotavlja celostno in individualizirano vzgojno obravnavo, prilagojeno ritmu učenja in socializacije posameznega učenca. Proti koncu tega obdobja zaradi razvojnih značilnosti učencev v ospredje že stopajo medosebni odnosi, iskanje identitete in učna problematika (motivacija, organizacija učenja). Krepijo se vloge razrednika kot mediatorja, svetovalca in zagovornika.

V tem obdobju prevladuje organizacijsko in vzgojno delo (navajanje na šolski red, učenje socializacije), saj se učenci prilagajajo šolskemu sistemu. Organizacijske naloge so usmerjene v vzpostavitev stabilnega okolja, ki omogoča uspešen prehod iz predšolske vzgoje v formalno izobraževanje ter ustvarja temelje za samostojnost, odgovornost in pozitiven odnos do učenja. Naloga razrednika je vzpostaviti in utrditi rutine, pravila in hišni red ter zagotoviti dosledno strukturo, ki učencem nudi občutek varnosti in predvidljivosti. To doseže z organizacijo prostora, upoštevanjem individualnih potreb učencev, organizacijo in prilagajanjem pouka za optimalno vključevanje vseh učencev.

Potreba staršev po sodelovanju je v tem obdobju največja. Vloga razrednika je ključna za vzpostavitev zaupnega partnerskega odnosa s starši. Skozi redne sestanke, svetovanja in individualne pogovore razrednik omogoča pravočasno prepoznavanje težav ter učinkovito podporo učencu, kar prispeva k njegovemu stabilnemu in uspešnemu razvoju.

2. Razrednik v šestem razredu in tretjem vzgojno izobraževalnem obdobju

Prehod v 6. razred prinaša premik iz razredne na predmetno stopnjo in hkrati sovпада z začetkom adolescence. S tem preходом se naloge razrednika spremenijo zaradi spremembe v organizaciji pouka in razvoja učencev. Težišče socialnega vpliva se iz razrednika prevesi med vrstnike. V ospredje stopajo medosebni odnosi, iskanje identitete in učna problematika (motivacija, organizacija učenja). Razrednik

se posveča medosebnim odnosom znotraj oddelčne skupnosti. Konflikti postanejo bolj zapleteni in zahtevajo uporabo mediacijskih in posredovalnih tehnik. Vzpostavljanje varnega in vključujočega okolja je ključno za ublažitev socialnih pritiskov, ki jih prinaša to razvojno obdobje. Razrednik nudi emocionalno podporo in je sposoben prepoznati stiske.

Na urah oddelčne skupnosti se razredniki največ posvečajo medosebnim odnosom in učni problematiki. Učenci se soočajo z večjo učno obremenitvijo. Razrednik svetuje in usmerja organizacijo učenja (npr. postavljanje prioritet, upravljanje časa, zapiski), spodbuja razvoj samoregulacije pri učenju in prevzemanje odgovornosti za rezultate.

Razrednik praviloma poučuje le določen predmet v oddelku. To pomeni, da je vpogled razrednika v oddelčno dinamiko ni celosten, vodenje oddelka pa zahteva več koordinacije med več predmetnimi učitelji. Zaradi te fragmentacije izstopa pedagoško delo na ravni analize in sinteze informacij, ki prihajajo iz različnih virov. Poveča se formalizacija pri spremljanju izostajanja od pouk in vodenju postopkov, povezanih z disciplino, saj je potrebno vse več formalnih mnenj in poročil za oddelčni učiteljski zbor. V tem obdobju so formalni postopki (npr. obravnava izostankov, vzgojni ukrepi) najbolj poudarjeni. Razrednik je nosilec postopkov za vzgojne ukrepe.

Zaradi velikega števila predmetnih učiteljev je oddelčni učiteljski zbor številčnejši, kar zahteva od razrednika več formalnega vodenja in organizacije sestankov ter aktivno analizo vzgojnih in učnih rezultatov na ravni oddelka. To poveča administrativne zahteve in formalnost sestankov. Razrednik je vodja in mediator, ki zagotavlja, da je kljub številčnosti pristop vseh učiteljev, ki poučujejo v oddelku, do vzgojnih in učnih izzivov enoten in usklajen. Da zagotovi, da so vse odločitve o uspehu in vzgojnih ukrepih zakonite, strokovne in pravične, mora razrednik učiteljski zbor voditi učinkovito in strokovno.

V tem obdobju je aktualno tudi pedagoško delo, ki je povezano s pripravo na zaključek osnovne šole in prehod v srednjo šolo. Zato v ospredje stopajo tudi skrb za učni uspeh in napredovanje, saj so ti dosežki neposredno povezani z vpisom v srednje šole. Poleg svetovalnega delavca ima tudi razrednik pomembno vlogo pri poklicnem usmerjanju učencev. S strokovnim vodenjem, informiranjem in svetovanjem pomaga učencem pri izbiri nadaljnje izobraževalne poti, upoštevajoč njihove sposobnosti, interese in poklicne cilje.

3. Razrednik v obdobju srednješolskega izobraževanja

V srednji šoli prihajata do izraza avtonomija in samoiniciativnost razrednika, saj mu zakonodaja ne predpisuje številnih formalnih nalog, kot jih na področju osnovnošolskega izobraževanja. Težišče njegovega dela se usmeri na obravnavo izzivov, značilnih za obdobje adolescence oziroma mladostništva. Vloga razrednika je ključna pri spremljanju in usmerjanju dijakovih obveznosti ter dosežkov, ki vplivajo na uspešen zaključek izobraževanja. Dijaki postanejo močna kohezivna skupina, ki je razredniku lahko velik izziv.

Pri delu z dijaki prvega letnika ima zaradi prehoda iz osnovne šole v srednjo šolo razrednik pomembno vlogo pri vzpostavljanju nove skupine oz. oddelčne skupnosti. Pozoren je na težave pri vključevanju in strahove, ki se lahko pojavijo pri posameznih dijakih. Razrednik naj pozna značilnosti faz razvoja skupine in v njih prepozna svojo vlogo. Skozi vse obdobje spodbuja participacijo dijakov na področju šolskega življenja. Od tretjega letnika dalje je razrednik vpet v proces karijerne orientacije dijakov. Pri tem aktivno sodeluje s svetovalno službo in drugimi deležniki s področja. V tem procesu ima velik pomen razrednikovo poznavanje dijakovih učnih in osebnostnih značilnosti. Razrednik lahko organizira skupinske dejavnosti, vezane na informiranje in ustvarjanje priložnosti za spoznavanje in odkrivanje študijskih in poklicnih interesov.

Podobno kot v zadnji triadi osnovne šole je oddelčni učiteljski zbor številčnejši, kar od razrednika zahteva učinkovitejšo koordinacijo in vodenje. Na podlagi mnenja oddelčnega učiteljskega zbora (OUZ) in vpogleda v celoten dijakov napredek poda predlog za končni učni uspeh dijaka. Razrednik tesno sodeluje z oddelčnim učiteljskim zborom in svetovalno službo pri analizi učne uspešnosti oddelka in posameznih dijakov. Njegova vloga vključuje posredovanje ter spodbujanje dijakov k razvoju ustreznih metod učenja in samoregulacije, zlasti pri tistih, ki dosegajo slabši učni uspeh.

Razrednik mora s svojim delom aktivno spodbujati občutljivost vrstnikov za sprejemanje medosebne in kulturne različnosti. Deluje kot preventivni in korektivni dejavnik, ki zmanjšuje tveganje za medvrstniško nasilje, diskriminacijo ali socialno izključenost. Fizična in psihosocialna varnost sta temelj za razvoj zaupanja in občutka pripadnosti v oddelku, kar omogoča zdravo in podporno učno okolje.

Naloga razrednika v srednji šoli je uveljavljati določila Pravilnika o šolskem redu. Razrednik je odgovoren za preverjanje, ali dijak izpolnjuje vse obveznosti, določene z izobraževalnim programom. Pri tem mora voditi ustrezno evidenco ter dijake sproti opozarjati na neizpolnjene obveznosti, ki bi lahko ogrozile njihov napredek. To vključuje hitro in formalno obravnavo neopravičene odsotnosti, vodenje postopkov za izdajo vzgojnih opominov ter pravočasno obveščanje staršev. S tem razrednik zagotavlja red, odgovornost in podporo dijakom pri izpolnjevanju njihovih dolžnosti.

Pomembno področje, na katerem se od razrednika pričakuje znanje in kompetence, je obravnavo psihosocialnih stisk. Srednješolsko obdobje je za mladostnike čas iskanja in oblikovanja lastne identitete ter soočanja s sprejemanjem pomembnih življenjskih in kariernih odločitev. V tem obdobju se lahko pojavijo psihične stiske, kot so povečana raven stresa ali občutki tesnobe. V nekaterih primerih se lahko razvijejo tudi resnejše motnje, kot je anksiozna ali depresivna motnja. Razrednik mora biti dijakom dostopen in delovati kot primarni vir podpore in zaupanja v šolskem okolju. Ključne kompetence razrednika v tem kontekstu so:

- empatija in sposobnost vzpostavljanja zaupanja,
- prepoznavanje težav in dejavnikov tveganja (opazne in ponavljajoče spremembe razpoloženja, vedenja, prehranjevalnih navad, nasilno ali samopoškodbeno vedenje)
- poznavanje načinov in postopkov ukrepanja.

Pri obravnavi stisk dijakov razrednik sodeluje s svetovalno službo, ki se po potrebi poveže z zunanjimi institucijami, da dijakom zagotovi ustrezno pomoč in podporo.

IV. STRATEŠKI IN ZAKONODAJNI DOKUMENTI

1. Koncept prepoznavanja nadarjenih otrok, učencev in dijakov ter vzgojno-izobraževalnega dela z njimi (2020), https://www.zrss.si/pdf/koncept_prepoznavanja_nadarjenih.pdf
2. Koncept prepoznavanja nadarjenih otrok, učencev in dijakov ter vzgojno-izobraževalnega dela z njimi (2020), https://www.zrss.si/pdf/koncept_prepoznavanja_nadarjenih.pdf
Kurikulumu za razširjeni program osnovne šole in navodili za uvajanje (2024), https://www.zrss.si/pdf/kurikulum_RAP_in_navodila.pdf
3. Nacionalni program VIZ, <https://www.gov.si/assets/ministrstva/MVI/Dokumenti/Nacionalni-program-vzgoje-in-izobrazevanja-za-obdobje-2023-2033-predlog.pdf>
4. Navodila za prilagojeno izvajanje izobraževalnega programa osnovne šole z dodatno strokovno pomočjo za delo z učenci s posebnimi vzgojno-izobraževalnimi potrebami (ZRSŠ, 2025), <https://www.gov.si/assets/ministrstva/MVI/Dokumenti/Izobrazevanje-otrok-s-posebnimi-potrebami/OS/Navodila-za-prilagojeno-izvajanje-izobrazevalnega-programa-osnovne-sole-z-DSP-2025.pdf>
5. Pravilnik o ocenjevanju znanja v srednjih šolah, Uradni list RS, št. 30/18, <https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=PRAV13441>
6. Pravilnik o ocenjevanju znanja ter napredovanju učencev v osnovni šoli, Uradni list RS, št. 80/25, <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/2025-01-2806>
7. Pravilnik o šolskem redu v srednjih šolah, Uradni list RS, št. 30/18 in 70/19, <https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=PRAV13431>
8. Programske smernice svetovalnega dela v programih s področja vzgoje in izobraževanja, (2024), <https://www.gov.si/assets/ministrstva/MVI/Dokumenti/Srednja-sola/Programske-smernice-svetovalnega-dela-v-programih-s-podrocja-vzgoje-in-izobrazevanja.pdf>
9. Programske smernice za delo oddelčnega učiteljskega zbora in oddelčne skupnosti v osnovnih in srednjih šolah ter dijaških domovih. Ministrstvo za šolstvo in šport, https://www.gov.si/assets/ministrstva/MVI/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/Drugi-konceptualni-dokumenti/Programske_smernice_za_delo_ouz_in_os.pdf
10. Protokol za ravnanje ob zaznavi in obravnavi medvrstniškega nasilja v vzgojno-izobraževalnih zavodih (2022), <https://www.zrss.si/wp-content/uploads/2022/03/Protokol-ob-zaznavi-in-za-obravnavo-medvrstniškega-nasilja-v-VIZ-1.pdf>
11. Smernice za pripravo in spremljanje individualnih programov za učence s posebnimi potrebami (ZRSŠ, 2023), <https://www.gov.si/assets/ministrstva/MVI/Dokumenti/Izobrazevanje-otrok-s-posebnimi-potrebami/smernice-za-pripravo-in-spremljanje-individualiziranih-programov-za-otroke-s-PP.pdf>
12. Smernice za vključevanje otrok, učencev in dijakov iz drugih jezikovnih in kulturnih okolij v slovenski vzgojno-izobraževalni sistem (2024), <https://www.gov.si/assets/ministrstva/MVI/Dokumenti/Srednja-sola/Smernice-za-vkljucevanje-otrok-ucencev-in-dijakov-iz-drugih-jezikovnih-in-kulturnih-okolij-v-slovenski-vzgojno-izobrazevalni-sistem.pdf>
13. Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (ZOFVI), Uradni list RS, št. 16/07 – uradno prečiščeno besedilo, 36/08, 58/09, 64/09 – popr., 65/09 – popr., 20/11, 40/12 – ZUIF, 57/12 – ZPCP-2D, 47/15, 46/16, 49/16 – popr., 25/17 – ZVaj, 123/21, 172/21, 207/21, 105/22 – ZZNŠPP, 141/22, 158/22 – ZDoh-2AA, 71/23, 22/25 – ZZZRO-1 in 48/25, <https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=ZAKO445>

14. Zakon o osnovni šoli (ZOSn), Uradni list RS, št. 81/06 – uradno prečiščeno besedilo, 102/07, 107/10, 87/11, 40/12 – ZUJF, 63/13, 46/16 – ZOFVI-K, 76/23, 16/24 in 54/25, <https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=ZAKO445>
15. Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (ZUOPP-1), Uradni list RS, št. 58/11, 40/12 – ZUJF, 90/12, 41/17 – ZOPOPP in 200/20 – ZOOMTVI, <https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=ZAKO5896>

V. VIRI IN LITERATURA

1. Ažman, T., Pavčnik, M. (2025). Vloga ravnatelja pri vodenju razrednikov, Vodenje v vzgoji in izobraževanju, 58, št. 1, str. 112-127..
2. Ažman, T. (2012). Sodobni razrednik: priročnik za usposabljanje učiteljev za vodenje oddelčnih skupnosti. Zavod RS za šolstvo.
3. Bečaj, J. (2001). Razrednik in šolska kultura. Sodobna pedagogika, 52, št. 1, str. 32-44.
4. Berčnik, S., Devjak, T. (2016). Odgovornost šole za vzpostavljanje partnerskega modela sodelovanja s starši. Razredni pouk, 18, št. 2-3, str. 26-32.
5. Brajša, P. (2001). Reflektirajoči učitelj. V: Žagar, D., Brajša, P., Žemva, B., Kunstelj, A., Grgurevič, J., Guzelj, E. (2001). Razrednik – vloga, delo in odgovornost. Založništvo Jutro. Ljubljana. Str. 65-91.
6. Bratina, K., Rutar Ilc, Z., Srša, L. (2025). Celostni model varnega in spodbudnega okolja (delovno gradivo). Zavod RS za šolstvo.
7. Cencič, M. (2025). Pogled na refleksijo učiteljev. V: Javornik, M., Ivanuš Grmek, M., Mithans, M. (2025). Sodobni didaktični diskurzi v kontekstu pedagoške tradicije. Univerza v Mariboru, Univerzitetna založba. Str. 7-25.
8. Grafenauer Ekart, Ž. (2020). Sodelovanje učiteljev s starši. Vzgoja in izobraževanje, 51, št. 1-2, str. 36-41.
9. Grgurevič, J. (2001). Razrednik in starši. V: Žagar, D., Brajša, P., Žemva, B., Kunstelj, A., Grgurevič, J., Guzelj, E. (2001). Razrednik – vloga, delo in odgovornost. Založništvo Jutro. Str. 130-156.
10. Hederih, B. (2001). Sodelovanje med razrednikom in šolsko svetovalno službo – realna in nerealna pričakovanja. Sodobna pedagogika, 52, št.1, str. 84-96.
11. Husu, J., Patrikainen, S. in Toom, A. (2007). Developing teachers' competencies in reflecting on teaching. V: J. Butcher in L. McDonald (ur.), Making a difference. Challenges for Teachers, Teaching and Teacher Education. Rotterdam/Taipei: Sense Publishers, str. 127-140.
12. Ito, A. (2011). Enchancing School Conectedness in Japan: The Role of Homeroom Teachers in Establishing a Positive Classroom Climate. Asian Journal of Counselling. Št. 18, str. 41-62.
13. Kalin, J. (2002). Ravnatelj in razrednik pred ogledalom novega profesionalizma. Sodobna pedagogika, 53, št. 1, str. 150-166.
14. Kalin, J. (2004). Sodelovanje učitelja in razrednika s svetovalno službo. Šolsko svetovalno delo, 9, št. 3-4, str. 27-32.
15. Kalin, J. (2008). Vloga razrednika pri delu z nadarjenimi učenci/dijaki v Sloveniji. V: I. Ferbežer in F. J. Mönks (ur.). Holistični pogled na nadarjenost: Mednarodna znanstvena konferenca, Ptuj 2008 = Holistic view of giftedness: International scientific conference, [Ptuj, 2008]. Ljubljana: MIB, str. 79-86.
16. Kalin, J. (2009). Pedagoški vidiki sodelovanja učiteljev in staršev – izzivi za učitelje, šolo, starše in družbeno skupnost. V: Cankar, F., Deutch, T. Šola kot stičišče partnerjev.

- Sodelovanje šole, družine in lokalnega okolja pri vzgoji in izobraževanju otrok. Zavod RS za šolstvo. Str. 83-99.
17. Kalin, J. (2019). Vloga pedagoga pri sodelovanju z razredniki in oddelčno skupnostjo. *Sodobna pedagogika*, 70 (136), št. 1, str. 70-86.
 18. Kalin, J. (2021). "Nadarjenost uspeva le tam, kjer je pričakovana, zaželeno in kjer je deležna veliko pedagoške skrbi in podpore": pomen odkrivanja in dela z nadarjenimi učenci. *Sodobna pedagogika*, 72, št. 4, str. 70-89.
 19. Kalin, J. (2025). Učiteljeva refleksija in raziskovanje lastnega dela kot pogoj profesionalnega razvoja. V: Javornik, M., Ivanuš Grmek, M., Mithans, M. *Sodobni didaktični diskurzi v kontekstu pedagoške tradicije*. Univerza v Mariboru, Univerzitetna založba. Str. 27-47.
 20. Kalin, J., Gregorčič Mrvar, P. (2023). Vloga svetovalne službe pri razvijanju oddelčne in šolske skupnosti. *Sodobna pedagogika*, 74, št. 4, str. 56-74.
 21. Kalin, J., Govekar Okoliš, M., Mažgon, J., Gregorčič Mrvar, P., Resman, M., Šteh, B. (2008). Vzvodi uspešnega sodelovanja med domom in šolo: sodobne rešitve in perspektive. *Zaključno poročilo*. Univerza v Ljubljani.
 22. Kalin, J., Resman, M., Šteh, B., Gregorčič Mrvar, P., Govekar Okoliš, M., Mažgon, J. (2009). *Izzivi in smernice kakovostnega sodelovanja med šolo in starši*. Znanstvena založba Filozofske fakultete.
 23. Kranjc, T., Drolj, A., Pogačnik Nose, Š., Pevec, M., Slivar, B., Uranjek, J. In Weilguny, M. (2019). Varno in spodbudno učno okolje. *Zbirka Kakovost v vrtcih in šolah 4. Šola za ravnatelje*.
 24. Brejc, M., Širok, K. (ur.) (2019). *Zbirka kakovost v vrtcih in šolah. Ugotavljanje zagotavljanja kakovosti s samoevalvacijo. Šola za ravnatelje*.
 25. Košnik, P. (2025). Navodila za prilagojeno izvajanje izobraževalnega programa osnovne šole z dodatno strokovno pomočjo za delo z učenci s posebnimi vzgojno-izobraževalnimi potrebami. Zavod RS za šolstvo.
<https://www.gov.si/assets/ministrstva/MVI/Dokumenti/Izobrazevanje-otrok-s-posebnimi-potrebami/OS/Navodila-za-prilagojeno-izvajanje-izobrazevalnega-programa-osnovne-sole-z-DSP-2025.pdf>
 26. Kunstelj, A. (2001). Naloge razrednika. V: Žagar, D., Brajša, P., Žemva, B., Kunstelj, A., Grgurevič, J., Guzelj, E. (2001). *Razrednik – vloga, delo in odgovornost*. Založništvo Jutro. Ljubljana. Str. 113-129.
 27. Marentič Požarnik, B. (2018). Kako spreminjati na boljše pouk, učence, sebe? *Razredni pouk*, 20, št. 3, str. 19-23.
 28. Prinčič Rohler, A., Kerndl, M. (2022). Pedagoško vodenje razrednikov s poudarkom na uvajanju nekaterih elementov varnega in spodbudnega učnega okolja ter s povezovanjem s starši. *Vodenje v vzgoji in izobraževanju*, 53, št. 3, str. 180-200.
 29. Pušnik, M. (2000). Vloga razrednika v našem šolskem sistemu. V: Pušnik, M., Žarkovič Adlešič, B., Bizjak, C. (2000). *Razrednik v osnovni in srednji šoli*. Zavod RS za šolstvo. Str. 7-64.
 30. Smole, A., Vršnik Perše, T. (2018). Razredniki in vključevanje marginaliziranih skupin učencev v oddelčno skupnost. *Revija za elementarno izobraževanje*, 11, št. 3, str. 233-250.
 31. Stopar, I. (2012). Motiviranje sodelavcev za uvajanje sprememb v razredništvo. *Vodenje v vzgoji in izobraževanju*, 10, št. 1, str. 101-112.
 32. Šteh, B., Kalin, J., Gregorčič Mrvar, P. (2019). The school as a learning organization in cooperation with parents and the community. V: Ermenc, K. S. (ur.), Mikulec, B. (ur.). *Building inclusive communities through education and learning*. Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars, str. 151–167.

33. Vidmar, J. (2001). Sodelovanje med starši in šolo. *Sodobna pedagogika*, 52, št. 1, str. 46-65.
34. Vrenko, A. (2016). Kaj skrbi starše najmlajših šolarjev in kako lahko učitelji pomagamo? *Razredni pouk*, 18, št. 2-3, str. 33-38.
35. Vršič, V. (2022). Učinkovito sodelovanje in izgrajevanje partnerskega odnosa med starši, šolo in vrtcem. *Razredni pouk*, 24, št. 2, str. 26-32.
36. Žarkovič Adlešič, B. (2000). Delo z razredom. V: Pušnik, M., Žarkovič Adlešič, B., Bizjak, C. (2000). *Razrednik v osnovni in srednji šoli*. Zavod RS za šolstvo. Str. 65-201.
37. Kobolt, A (2009): Skupina kot prostor socialnega učenja. *Socialna pedagogika*, 13, št. 4, str. 359-381
38. Vec, T. (2006): Socialna resničnost in skupinska dinamika malih skupin. Doktorska disertacija. Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta.